

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM MŰVELTSÉGI TERÜLET

Általános alapelvek, célok

Ez a tanterv olyan sportoló fiatalok számára készült, akik valamilyen sport tevékenységet magas szinten végeznek. Éppen ezért tanulóinknak sokkal kevesebb idejük jut a mindennapos tanulásra, átlagos életvitelt folytató társaikkal szemben. A napi többszöri edzések, versenyek, mérkőzések, edzőtáborok erősen behatárolják a tanulási időkeretet. Ugyanakkor a sport magas szintű művelése mellett természetes igényük van olyan tudás megszerzésére is, amely a globalizálódó világban való feladatok ellátására kompetenssé teszi őket. Tehát úgy, és olyan tevékenykedtető tanulási formát, keretet, tananyagot kell számukra biztosítani, amely a kevés rendelkezésre jutó idő alatt is biztosítja személyiségük és képességeik maximális kibontakoztatását.

A XXI. században az anyanyelvi és irodalmi nevelés szerves egységet jelent, mely a nyelvi képességek és készségek kibontakoztatásával és fejlesztésével párhuzamosan fejleszti a tanulók beszéd- és íráskultúráját. Tantárgyközi tantárgyként pedig lehetővé teszi egyéb tantárgy ismereteinek feldolgozását, elsajátítását. A magyar nyelv és irodalom ismerete identitásunk gyökere, kommunikációs kapcsolataink alapja.

Az anyanyelv alapköve a gondolkodásnak, a tanulásnak, az emberek társas érintkezésének. Az anyanyelv biztos ismerete nélkül nem lehetséges idegen nyelvek birtoklása sem, mely a világot járó sportemberek számára elengedhetetlenül szükséges. Az irodalom nemzeti kultúránk megismerésének egyik fő forrása, miközben a szövegértési és szövegszerkesztési, szövegalkotási technikák elsajátíttatását segíti.

A magyar nyelv és irodalom kerettantervének írásakor az a cél vezérelt, hogy általánosan művelt, több tevékenységi formát ismerő, olvasni szerető, a világot befogadni tudó és jó kapcsolatteremtési képességgel rendelkező fiatalok kerüljenek ki iskolánk falai közül.

A fejlesztési feladatok szerkezete

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése
2. Olvasás, írott szöveg megértése
3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás
4. A tanulási képesség fejlesztése
5. Ismeretek az anyanyelvről
6. Ismeretek az irodalomról
7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

1-4. évfolyam

Bevezetés

Célok és feladatok

Az általános iskolai magyar nyelvi és irodalmi képzés több területen alapozza meg a tanulók tudását és megfelelő viszonyulását a nyelvi képességek, az anyanyelvi ismeretek és általában a nyelvi kommunikáció területén.

Az alsó tagozat célja elsősorban a szükséges motiváció biztosítása, melyet elsősorban a népdalok, mondókák, játékos nyelvi elemek és kommunikációs gyakorlatok segítségével lehet biztosítani.

Fontos a játékos és megalapozó gyakorlatokon túl, hogy az olvasási- és íráskészség stabilan kialakuljon, az esetleges lemaradások pedig az időben történő felismeréssel korrigálhatóak legyenek. Világossá kell válnia a tanulók előtt, hogy az írott és beszélt kommunikációban valamint a szövegértésben az elvárt pontosság és hatékonyság nem iskolai öncél, hanem a kifejezés és befogadás sikerességének szükséges előfeltétele.

A tanulók ebben az igen fogékony korszakban találkoznak azokkal az esztétikai, etikai, és általános emberi értékekkel, melyek kapcsán lehetőséget biztosíthatunk az egyéni átélés, a vita formájában történő véleményütközés, általában a szubjektív átélés különböző formáinak.

A tanulóknak otthonosan kell mozogniuk a nyelvi tartalmak intézményes formáinak használatában (könyvtár, adatbázisok, elektronikus hordozók), meg kell ismerniük az alapvető felhasználói technikák és eszközök fő elemeit.

A szépirodalmi, mitológiai és népmesei művek bemutatását össze lehet kapcsolni az iskolánkba járó gyerekek speciális kötődésével: a sporttevékenységgel.

A sporttal kapcsolatos értékek irodalmi bemutatásán túl lehetőséget biztosíthatunk a saját élmények mozgósítására, különösen a feszültségeket, konfliktusokat hordozó mozzanatoknak (rivalizálás, a teljesítmény eléréséért hozott áldozatok, stb.) a gyerekek életkorához igazodó feldolgozására.

A kitűzött célok eléréséhez alkalmazhatjuk a modern pedagógiai és szakági eredményeket (drámapedagógia, kommunikációelmélet, stb.) annak érdekében, hogy a tanulók a megismert tartalmakat aktívan, önbizalommal legyenek képesek alkalmazni.

1. évfolyam

Időkeret: 296 óra/ év; 8 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
Beszédkésztség, szóbeli szövegek alkotása és megértése	<p>Előkészítés.</p> <p>A gyermekek megismerése.</p> <p>A megfigyelőképesség, emlékezőképesség, beszédképesség, beszédértés és a gondolkodás fejlettségének felmérése.</p> <p>A tanulók meséken keresztül ismerkedjenek meg a várható iskolai feladatokkal.</p> <p>A helyes hangképzés, a hangok tiszta artikulációja, a kijelentő és a kérdő mondat hanglejtése, szókincsfejlesztés.</p> <p>A mindennapi érintkezés nyelvi fordulatai.</p> <p>Hangfelismerés, utánpótlás.</p> <p>Utasítás követése mozgásban, rajzban, szóban.</p> <p>Problémamegoldó gondolkodás.</p> <p>Kreativitás, fantázia fejlesztése, koncentráció, megfigyelő képesség fejlesztése.</p>	<p>A mesék motiváló szerepe, például: A fecskék iskolába indulnak; A katica meglátogatja megbetegedett barátját, a tücsköt; Nyuszi nem figyelte az iskolában és nem ismerte fel a gombákat az erdőben ... stb.</p> <p>Helyes levegővétel.</p> <p>Hangok utánpótlása, beszédritmus utánpótlása.</p> <p>Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes ejtésének gyakorlása.</p> <p>Jól ritmizálható mondókák, versek tanulása, előadása.</p> <p>Felelgetős mondókák előadása párokban.</p> <p>Szituációs játékok.</p> <p>Szöveghez kapcsolódó kérdések megválaszolása.</p> <p>Képváltoztatás, mesemondás.</p> <p>A szókincs bővítése, pontosítása, szöveggörnyezetben történő értelmezése.</p> <p>Összefüggések felfedezése tapasztalati úton, képsorok, történetek alapján.</p>
Az olvasás és az írás tanulásának előkészítése	<p>A beszéd, a beszédészlelés és értés fejlesztése.</p> <p>A mondat felbontása szavakra, a szavak szótagokra, a szótagok hangokra.</p> <p>A mondat, a szó, a szótag, a hang fogalmának tapasztalati alapozása.</p> <p>A jel funkciója.</p> <p>Tájékozódás a testsémán, térben, síkban.</p> <p>A relációs szókincs tartalmának fejlesztése.</p> <p>A szem és a kéz mozgásának összehangolása.</p> <p>A finom motorikum fejlesztése.</p> <p>Dominanciák, térirányok, síkirányok.</p>	<p>A beszédészlelés- és értés gyakorlása mesehallgatással.</p> <p>Analizáló gyakorlatok: szótagolás, hangokra bontás.</p> <p>Szintetizáló gyakorlatok: hangösszevonások, szavak alkotása.</p> <p>Mondatalkotás eseményképről.</p> <p>Formák felismerése, különbségek és azonosságok megállapítása.</p> <p>A tájékozódás gyakorlása térben és síkban.</p> <p>Az olvasáshoz, íráshoz szükséges helyes testtartás gyakorlása.</p> <p>Betűelemek alakítása.</p> <p>A helyes írásszokások megalapozása.</p>

	Mozgáskoordináció fejlesztése. Alakállandóság. Alak-háttér megkülönböztetése.	
Az olvasás jelrendszerének megtanítása	Az olvasás jelrendszerének elsajátítása és felhasználása szavak, szószerkezetek, mondatok, rövid szövegek hangos és néma olvasásához. Nyelvtani fogalmak tapasztalati úton való megismerése. A mondat, a szó, a magánhangzó, a mássalhangzó, rövid és hosszú hangok, egy-kettő, két-, háromjegyű betű, az ábécé. A nagybetűk a mondatzáró írásjelek használatának megfigyeltetése.	A hangoknak megfelelő kis- és nagy nyomtatott betűk megtanulása, gyakorlása. A betűknek megfelelő hangok helyes kiejtése. Betűcsoportok, szavak, szószerkezetek, mondatok hangos olvasása, értelmezése. A pontosságra törekvő hangos olvasás gyakorlása szövegeken. Az értő néma olvasást megalapozó feladatok megoldása és követő olvasás.
Az írás jelrendszerének megtanítása	Kis- és nagybetűk írásának elsajátítása. A szabályos betűalakítás és kapcsolás: betűk, szavak, szószerkezetek, rövid mondatok írása. A helyesírás alapozása a szavak hang- és betűsorának egyeztetésével.	A szabályos betűalakítás és kapcsolás gyakorlása. Szavak, szószerkezetek, mondatok írása másolása, írott majd nyomtatott mintáról. Kezdetben rövid, majd egyre hosszabb szavak írása, látó-, halló előkészítés után tollbamondásra és emlékezetből.
Olvasás, szövegértés, irodalom	Népköltészeti és műköltészeti alkotások: mesék, mondókák, sorolók, rövid gyermekjátékok. Magyar népi gyermekjátékok, például: Csicsija babája, Gólyagólya, Túrót vettem, Egyedem – begyedem, Egy, most érik a meggy, Kinn a bárány, Jeruzsálem városában, Felelgető Weöres Sándor: Ha a világ rigó lenne A.A. Milne: Hatévesek lettünk Devecseri Gábor: Állatkerti útmutató Mai svéd gyermekversek: Ami a szívedet nyomja Áprily Lajos: Hűségesek Károlyi Amy: Két kis bunda bandukol Gyárfás Endre : Tücsökkaland.	A szereplők, a helyszín, az események megfigyelése. Kapcsolat keresése az olvasott szöveg és a tanuló élményei, saját tapasztalatai között. A vers hangulatának felismerése, ritmizálása tanítói segítséggel. Az olvasott szöveg megértésének bizonyítása elmondással és feladatmegoldással. Illusztrációk készítése. Az állatokról szóló mesékben megjelenő tulajdonságok, melyek a sportember képének megjelenítését készítik elő. Így például a bátorság, a leleményesség, az erő, a kitartás, a segítőkészség bemutatása A bátor nyúl, A fanyűvő, A nyúl és a teknősbéka, A nyúl és a békák, Az

	A mindennapi életből, a természeti környezetből vett rövid szépirodalmi szövegek, versek, ismeretterjesztő szövegek. Az olvasottak tartalmának és címének összefüggése. Néhány sporttémájú elbeszélő történet megismerése.	állatok versenye, Ki az ügyesebb?, Ki az erősebb c. mesék, valamint Aiszoposz, Lev Tolsztoj, La Fontaine meséi alapján.
A tanulási képesség fejlesztése Könyv-és könyvtárhasználat	Az önálló feladatvégzés lépései. A könyvtár szolgáltatásai, a könyvkölcsönzés módja. Olvasási szokások. Gyermeklexikon használata.	Az önálló feladatvégzés lépéseinek gyakorlása. Kérdésekre válasz keresése ismert szövegből. Látogatás az iskolai könyvtárba. Szavak magyarázata gyermeklexikon használatával.
Társadalmi ismeretek	A szűkebb és a tágabb család, a családtagok kapcsolatai, a gyerekek helye a családban.	A gyermek környezetében élők megfigyelése. Beszámoló saját életének eseményeiről. Az olvasmányokban megfigyelhető élethelyzetek megjelenítése.

A következő tanévi fejlesztés feltételei:

- Érdeklődjön az olvasástanulás iránt.
- Az iskolán kívül is próbálgasson olvasgatni (például: utcán vagy városházákban, stb.)
- Próbáljon információt szerezni olvasás útján.
- Igyekezzen környezetével írásban is közölni dolgokat.
- Élvezze a korának megfelelő meséket, verseket.
- Tudjon szerepjátékokat játszani.

2. évfolyam

Időkeret: 296 óra/ év; 8 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
<p>Beszédkésztség, szóbeli szövegek alkotása és megértése</p>	<p>A hangkapcsolatok helyes kiejtése, a hangok időtartama. A mondat- és szövegfonetikai eszközök szerepe. Udvarias magatartási szokások, nyelvi fordulatok a felnőttekkel és a társakkal való érintkezésben. Mondatalkotások. Két, majd több mondat összekapcsolása. Eseménysor felidézése, az események sorrendisége. Feladatadások, szóbeli üzenetek megértése. Szókincsfejlesztés, rokon értelmű szócsaládok. Az évszakokra jellemző kifejezések.</p>	<p>Légzőgyakorlatok. Szavak, szó szerkezetek, mondatok, mondókák utánzó mondása. A hangok időtartamának érzékeltetése a szavakban. Rokon értelmű és ellentétes jelentésű szavak értelmezése és gyűjtése. Hangulatokat kifejező, érzékeltető szavak keresése. A hasonlatok megfigyelése versekben, mesékben. A gyűjtött szavakkal mondatalkotás, hiányos szöveg kiegészítése. Mondatok helyes időrendbe rendezése. Beszélgetés adott vagy választott témáról. Szituációs játékok a kulturált nyelvi viselkedés gyakorlására. Telefonálás, üzenetközvetítés. Eseménysorról rövid szöveg alkotása mondatok összekapcsolásával (pl.: sportesemények rövid szóbeli elbeszélése). Feladatszövegek, utasítások értelmezése, lényegének elmondása.</p>
<p>Olvasás, írott szöveg megértése, irodalom</p>	<p>Népköltészeti és műköltészeti alkotások. Mesék, népdalok, találós kérdések, népi játékok különböző kultúrákból. Állatmesék, ismeretterjesztő szövegek. Történetek a gyerekek természeti és társadalmi környezetéről. A cím és a tartalom viszonya. Ritmus, rím ismétlődése.</p>	<p>A mű témájának, eseményeinek, szereplőinek megnevezése. A szereplő cselekedeteinek értékelése, következtetés tulajdonságaira. Az események összefoglalása, a lényeges gondolat kiemelése. Az olvasott művek szóhasználatának megfigyelése. Szómagyarázatok készítése. A cím és a tartalom</p>

	<p>A sportember eszményének megközelítése.</p> <p>A szegénylegény győzelme erővel, kitartással, bátorsággal, türelemmel, okossággal a gonoszok fölött.</p> <p>Például: Illyés Gyula Hetvenhét magyar népmese.</p>	<p>összefüggésének megfigyelése.</p> <p>Az ismeretlen kifejezések megfigyelése a szövegek környezetben.</p> <p>A verses forma felismerése.</p> <p>A szöveg ritmusának jelzése tapssal.</p>
Olvasástechnika	<p>Hangsúlyozás és hanglejtés.</p> <p>A mondatvégi írásjelek szerinti helyes intonálás.</p> <p>A szünettartás és a ritmus.</p> <p>Hangos és néma olvasás.</p> <p>Ismert szövegek esetén kifejező olvasás.</p> <p>Szövegértési feladatokra adott válaszok megkeresése a szövegben.</p>	<p>Szavak, szó szerkezetek, mondatok helyes hangsúlyozása.</p> <p>Toldalékos szavak pontos kiolvasása.</p> <p>Szünettartás a mondaton belül és a mondatok között.</p> <p>Helyes hanglejtés gyakorlása kijelentő és kérdő mondatok olvasásával.</p> <p>Felolvasás előzetes felkészülés után.</p> <p>A kiejtéstől eltérő hangkapcsolatok helyes olvasása.</p> <p>Párbeszéd olvasása.</p> <p>Hangszín, hangerő tudatosítása.</p> <p>Kifejezőkészség fejlesztése ismert szövegek segítségével.</p>
Írásbeli szövegek alkotása	<p>Mondatalkotás.</p> <p>Mondatok összekapcsolása.</p> <p>Történetalkotás szóban.</p> <p>Vázlatkészítés.</p> <p>Írásszokások és az eszközszintű íráshasználat alapozása.</p>	<p>Szógyűjtés, szó szerkezetek, mondatok alkotása eseményképről.</p> <p>Rövid írásbeli válaszadás olvasott szöveghez kapcsolódó kérdésekre.</p> <p>Személyes élményről vagy feldolgozott olvasmányról két-hárommondatos írásbeli fogalmazás készítése.</p> <p>Az olvasott művekről vázlatkészítés tanítói segítséggel.</p> <p>Önellenőrzés.</p> <p>Hibák javítása.</p> <p>A betűismeret megerősítése.</p> <p>Szavak, szó szerkezetek, két-három mondat leírása másolással, tollbamondás és emlékezetből írás.</p> <p>Helyes írásszokások alkalmazása.</p> <p>Testtartás, író szerfogás, kézcsúsztatás.</p>

<p>Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás</p>	<p>Mondat, szó, hang és betű. A magyar ábécé, a betűrend, a magán- és mássalhangzók. Az időtartam jelölése. A szótagolás és az elválasztás. A kiejtés szerinti és a kiejtéstől eltérő írásképű szavak. A j hang kétféle jelölése. A szavak szerkezete: a szótő és a toldalék. A mondatfajták.</p>	<p>A társak név szerint, könyvek cím, illetve szerző szerinti ábécérendbe állítása. A hosszú és rövid hangok felismerése a beszédben, megfelelő jelölésük írásban. Egyszerű szavak elválasztása. Az egy alakú szótövek és a toldalékok megkülönböztetése egyszerű szavakban. A kijelentő, a kérdő, az óhajtó, a felszólító és a felkiáltó mondat felismerése szövegben. A tanult helyesírási szabályok alkalmazása írás közben.</p>
<p>Tanulási képesség fejlesztése Könyv-és könyvtárhasználat</p>	<p>A kép és a szöveg kapcsolata. Könyvtárhasználat. A könyvek jellemző adatai.</p>	<p>Lényegkiemelés, információgyűjtés. Illusztrált szövegekben a kép és a szöveg együttes értelmezésének gyakorlása. Eligazodás a könyvekben a tartalomjegyzék alapján. Tájékozódás a gyermeklexikon betűrendjében A könyvek jellemző adatainak megfigyelése (író, cím, kiadó, a kiadás éve).</p>
<p>Társadalmi ismeretek</p>	<p>A barátok, a baráti kör, az iskolai és egyéb kisebb közösségek. Ismerkedés a sportágak kialakulásával. Az ókori olimpiák egy-két gyerekeknek szóló története; például: marathoni futás, olimpiai láng. Atlétikai ágak kialakulásáról, szokásairól.</p>	<p>Felnőttek és gyerekek társas viselkedési formáinak megfigyelése, gyakorlása élethelyzetekben. Kapcsolatfelvétel családtagokkal és ismerős felnőttekkel. Baráti kapcsolatok ábrázolásának megfigyelése olvasmányokban, véleményalkotás a szereplők viselkedéséről. Beszélgetés az iskolai életről, az osztályközösségről, sportközösségekről.</p>

A következő tanévi fejlesztés feltételei

- Egyszerű szóbeli közlések megértése.
- Kérdésekre értelmes, rövid válaszok adása.
- A mindennapi kommunikáció alapformáinak alkalmazása: köszönés, bemutatkozás, megszólítás, kérdezés, kérés, köszönetnyilvánítás, köszöntés.

- Pontosságra törekvő olvasás.
- Az olvasmány tartalmának elmondása kérdések segítségével.
- Önállóan alkotott mondatok összekapcsolása.
- Az ábécé szerinti sorrend használata.
- A hangok hosszúságának helyes jelölése begyakorolt szókészlet körében.
- A kiejtéssel megegyezően írt rövid szavak biztos helyesírása.
- A j hang biztos jelölése körülbelül 20 – a tanulók által gyakran használt – szóban.
- Az elválasztás szabályainak alkalmazása.
- Mondatkezdés nagybetűvel, szavakra tagolt leírás segítségével.
- A tanult mondatzáró írásjelek alkalmazása.
- Egyszerű mondatok, rövid szöveg írása másolással, tartalmi és helyesírási előkészítés után tollbamondás, emlékezetből írás.
- Hibajavítás tanítói irányítással.

3. évfolyam

Időkeret: 296 óra/ év; 8 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
Beszédképesség, szóbeli szövegek alkotása és megértése	A különféle mondatfajták mondatfonetikai kapcsolata. A szavak és a nem verbális jelek (testbeszéd) szerepe különféle kommunikációs helyzetben. A szavak jelentésárnyalata, stílusértéke, szerepe a beszédben. Szólások, közmondások jelentése. Mondókák, versek helyes ejtése. A beszéd fontosabb eszközei (hangsúly, hangerő, hanglejtés, szünet, tempó) alkalmazása. Arcjáték, tekintet, mozdulatok testtartás használata.	A szavak, szószerkezetek megfelelő kiejtésének gyakorlása az élőbeszédben és a felolvasásban. Szöveges légzőgyakorlatok, hangsúlygyakorlatok. Versek és mesék kifejező előadása, kapcsolattartás a hallgatósággal. Szókincsbővítés, a szavak jelentésének, stílusértékének elemzése szövegben. Rokon értelmű szavak keresése, jelentésárnyalatok megkülönböztetése. Törekvés a pontos kifejezőképességre. Hosszabb szóbeli közlések követése, megértése. Mindennapi élmények, olvasmányok rövid tartalmának elmondása, megbeszélése.

<p>Olvasás, az írott szöveg megértése, irodalom</p>	<p>A magyar népköltészet és műköltészet prózai és verses alkotásai (nemzetiségek irodalmából, a külföldi nép- és műköltészetből). Mesék, mondák, legendák, történelmi elbeszélések, valamint a gyerekek mindennapi életéről szóló elbeszélések, regényrészletek, klasszikus és kortárs szerzőktől. Sporttörténettel kapcsolatos elbeszélések. A természet és az ember viszonya. Események a magyar történelemből. Néhány ókori, mitológiai történet. Ismeretterjesztő szövegek a természeti jelenségek, növények, állatok, mesterségek köréből. A hír, hirdetés, riport, használati utasítás, játék leírás megértése. Versek feldolgozása, elemi poétikai és verstani ismeretek. A sportember eszményének alakítása bibliai és mitológiai történetekkel. Bátorságról, erőről, összefogásról, kitartásról, határozottságról szóló történetek; például: Dávid és Góliát, vagy Sámson története, Thészeusz története a Minotaurusszal, Daidalosz és Ikarosz, Achilleusz sarka.</p>	<p>A szereplők megnevezése, cselekedeteik, érzelmeik, tulajdonságaik megfigyelése. Vázlatkészítés tanítói segítséggel. Mesék bevezető, befejező fordulatainak és jellemző szókapcsolatainak használata. Néhány jellegzetes irodalmi téma felismerése az olvasott művekben, pl. család, iskola, barátság, segítőkészség, hazaszeretet, szülői szeretet. Lényegkiemelés aláhúzással, az események idejének, időrendjének megfigyelése, ok-okozati összefüggések feltárása, a műfaji jellemzők felismerése. A művészi nyelv eszközeinek felismerése, például művészi hasonlat. Versek művészi eszközei: ritmus, rím, refrén, hasonlat. Szövegek: mesék, elbeszélés részletek dramatizálása. Az egyéni olvasmányélmények megosztása.</p>
<p>Olvasástechnika</p>	<p>Pontos, folyamatos, értő olvasás. Helyes tagolás és hangsúlyozás, értelmező olvasás.</p>	<p>Az olvasás pontosságának, folyamatosságának fejlesztése beszéd- és olvasástechnikai gyakorlatokkal. Néma olvasás a megértést vizsgáló feladatok megoldásával. A hosszú mondatok helyes tagolása, hangsúlyozása. Az értelmező olvasás fejlesztése tanítói és tanulói kérdések segítségével. A szöveg hangulatát, a szereplők érzelmeit kifejező olvasás.</p>

		<p>Az előzetes ismeretek, élmények összegyűjtése, kérdések megfogalmazása, ismeretlen szavak, kifejezések értelmezése.</p>
<p>Írásbeli szövegek alkotása</p>	<p>Az írásbeli fogalmazás képességének alapozása. A szövegalkotás műveletei, anyaggyűjtés, címválasztás, a lényeges gondolatok kiválasztása, elrendezése. Az időrend. A szöveg tagolása, a bekezdések. Az elbeszélő fogalmazás jellemzői. Az elbeszélés szerkezete: bevezetés, tárgyalás, befejezés. A párbeszéd szerepe az elbeszélő szövegben és annak formai jellemzői. Szabad, kreatív fogalmazás írásban. Elbeszélés írásban olvasmány alapján. Elbeszélés írásban kép alapján. Elbeszélés írásban mindennapi élmény alapján. Elbeszélés írásban filmélmény, képzelet alapján. Gazdaságos szövegelrendezés. Az írás lendületének, tempójának fokozása.</p>	<p>A szövegforma tartalmi és szövegszerkesztési jellemzőinek felidézése. Címek vizsgálata, a jó cím ismérveinek összegyűjtése. Események elrendezése időrendben. Bevezetés (előzmény, színhely, időpont) és befejezés (következmény, tanulság, egyéni vélemény) készítése szóban és írásban. Szógyűjtés, kifejezések, jelentésárnyalatok megkülönböztetése. Gondolatokat követő pontos szóhasználat. A felesleges ismétlődés elkerülése. A párbeszéd beillesztése a történetmondásba. A fogalmazások önellenőrzése fogalmazási ismeretek felhasználásával. Lendületfejlesztő gyakorlatok. Figyelemfejlesztő gyakorlatok. Szósorok, mondatok írása másolással, tollbamondás után, emlékezetből és akaratlagos írással. Az egyéni írás alakítása a rendezett, tiszta és olvasható íráskép igényével.</p>
<p>Tanulási képesség fejlesztése Könyv- és könyvtárhasználat</p>	<p>Lényegkiemelés, adatok, információk gyűjtése, elrendezésének módjai. Könyvtárhasználat. A könyvek tartalmi csoportjai: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom, kézikönyvek. Elektronikus információhordozók. A lexikonok és szótárak használata (betűrend, címszó).</p>	<p>Rövid szóbeli beszámoló ismeretterjesztő olvasmány tartalmáról. Anyaggyűjtések, lényegkiemelések, az ismeretlen szavak értelmezése. Könyvek keresése szerző és cím szerint. Szépirodalmi és ismeretterjesztő művek témájának megállapítása cím és tartalomjegyzék alapján.</p>

		Az olvasott könyvek adatainak felsorolása (író, cím, kiadó, kiadás éve).
Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás	<p>Az ige jelentése (cselekvés, történés, létezés).</p> <p>Rokon- és ellentétes jelentésű igék keresése.</p> <p>Az igeidők és jelentésük.</p> <p>Az igealakok helyesírása szótagolással, szóelemzéssel.</p> <p>Az igekötő szerepe az ige jelentésében.</p> <p>A leggyakoribb igekötők.</p> <p>Az ige és az igekötők kapcsolatának esetei.</p> <p>Az igekötős igék egybe- és különírásának esetei.</p> <p>A főnév jelentése, fajtái: köznév, tulajdonnév.</p> <p>A névelő, névutó a szövegben.</p> <p>A főnév toldalékolása.</p> <p>A tulajdonnevek helyesírása.</p> <p>A ban;-ben; -ba;-be rag helyes használata, a -ból;-ből; -ról;-ről; -tól;-től helyesírása.</p> <p>A melléknév jelentése.</p> <p>A melléknév toldalékolása.</p> <p>A számnév jelentése és fajtái.</p> <p>A j hang kétféle jelölése igékben, főnevekben, melléknevekben.</p>	<p>A tanult szófajok felismerése és megnevezése mondatban, szövegben.</p> <p>Az igeidők használatának és jelölésének megfigyelése, helyes használatuk gyakorlása beszédben és írásban.</p> <p>Az igekötők jelentésmódosító szerepének felfedezése.</p> <p>Nyelvhelyességi és helyesírási gyakorlatok az igekötős igék gyakorlásához.</p> <p>Tulajdonnevek és köznevek megkülönböztetése, helyesírásuk gyakorlása.</p> <p>Toldalékos szóalakok és helyes használatuk gyakorlása szóban és írásban.</p> <p>A melléknevek szerepének felfedezése a nyelvhasználatban, alkalmazásuk stílusgyakorlatokban.</p> <p>A hosszú hangok jelölése a melléknevek végén.</p> <p>A j hang jelölése igékben, főnevekben, melléknevekben.</p>
Társadalmi ismeretek	<p>Az ókori kultúrák néhány mitológiai története.</p> <p>Egy-két történet az ókori olimpiákról.</p> <p>A magyar történelem eseményei: honfoglalás, állapalapítás, Mátyás kora, török idők.</p> <p>Ünnepeink: családi, nemzeti ünnepek.</p> <p>A magyar nemzet jelképei.</p> <p>Nemzeti emlékhelyeink.</p>	<p>Legendák, történetek olvasása az ókori mitológiák és olimpiák köréből.</p> <p>Versek, legendák, történetek a nemzeti múlt nagy eseményeiről.</p> <p>Az olvasottak, látottak reprodukálása szóban, csoportos megjelenítése szituációs játékkal.</p> <p>Műsorok összeállítása nemzeti ünnepeinkre.</p> <p>Szóbeli beszámoló családi ünnepekről.</p> <p>A Szózat szövegének értelmezése.</p>

A következő tanévi fejlesztés feltételei:

- A tanuló alkalmazza a helyes beszédlegzést.
- Az élőbeszédben, a szerepjátékokban és hangos olvasáskor alkalmazza megfelelően a mondat- és szövegfonetikai eszközöket.
- Legyen képes olvasmány, élmény, film és képzelet alapján szóban elbeszélést alkotni.

- Értse meg a tankönyvek feladatszövegeit és a tanító utasításait.
- Legyen képes kb. fél oldal terjedelmű, ismert témájú szépirodalmi és ismeretterjesztő olvasmány önálló feldolgozására.
- Felkészülés után pontosan és folyamatosan tudjon egy szöveget felolvasni.
- Tudja elmondani a Szózat két versszakát.
- Legyen képes öt hatmondatos elbeszélő szöveg megfogalmazására ismert témáról.
- Legyen képes egyéni, jól olvasható, lendületes írásra, rendezett, tiszta fűzetvezetésre.
- Az önálló írásbeli munkák önellenőrzése, javítása tanítói segítséggel.
- Ismerje fel az igéket, főneveket, mellékneveket, tudja szófajukat megnevezni.
- Legyen képes a tanult helyesírási és nyelvhelyességi szabályok alkalmazására.
- Tudja a j hang jelölését újabb 20-25 szóban.

4. évfolyam

Időkeret: 259 óra/ év; 7 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
Beszédkésztség, szóbeli szövegek alkotása és megértése	<p>A szövegjelentés kifejezése mondat és szövegfonetikai eszközökkel.</p> <p>Hangsúly, hanglejtés, hangerő, beszédtempó, tekintet, arcjáték, fej-kézmozdulatok, testtartás, távolságtartás.</p> <p>A nyelvi helyesség és kifejezőképesség.</p> <p>Párbeszéd a mindennapi élethelyzetekben.</p> <p>Tartalmi összefüggések mondatok között.</p> <p>Helyes logikai sorrend kialakítása.</p> <p>Vita, érvek felsorolása, megalapozott vélemény kialakítása.</p>	<p>Az előbeszéd és a felolvasás értelemszerű tagolása.</p> <p>Egyszerű és összetett légzőgyakorlatok.</p> <p>Kiejtési gyakorlatok.</p> <p>Nyelvtörők, hangerő, hangmagasság, beszédértési gyakorlatok.</p> <p>Az aktív és a passzív szókincs folyamatos gyarapítása különféle szövegekből, más tantárgyakban előforduló szakkifejezések, ritkábban használt szavak gyűjtése.</p> <p>Hiányos mondatok kiegészítése a szövegkörnyezetbe illő rokon értelmű szóval, kifejezéssel.</p> <p>Olvasmányok reprodukálása szóban tömörítéssel, nézőpontváltással.</p> <p>Hangulatok, árnyalatok pontos kifejezése.</p>

<p>Olvasás, az írott szövegek megértése, irodalom</p>	<p>Olvasmányok a magyar nép- és műköltészet prózai és verses alkotásainak köréből. Szemelvények más népek irodalmából. Népmesék, népmondák, teremtéstörténetek, legendák, népdalok, műmesék, elbeszélések, versek, regényrészletek. A mesék szerkezeti és nyelvi jellemzői, mesemotívumok. Egyszerű szerkezetű gyermekregény. Az irodalmi szöveg művészi eszközei, a megszemélyesítés, ritmus, rím, refrén. Rövid ismeretterjesztő és publicisztikai szövegek. Az olvasási készség fejlesztése, a kifejező hangos olvasás. A szövegértő és kritikai olvasás további alapozása. A sportember eszményének kialakítása, továbbfejlesztése. Odüsszeusz története, melyek a bátorságról és a leleményességről szólnak. A magyar mondák témaköréből néhány történet, például: Mese a fehér lóról és az aranyos nyeregről, Botond, Hunyadi János vitézsége, Kinizsi Pál története, és a lovagi bajvívásról szóló egyes történetek.</p>	<p>Szövegelemző műveletek bővítése: szerkezet, tér, idő, következtetések, kulcsszavak kiemelése, tömörítés, bővítés. Egyszerű szövegek vázlatának elkészítése tanítói segítséggel. Érzelmek és emberi kapcsolatok felismerése és értékelése a művekben. Több szempont figyelembe vétele a szereplők viselkedésének megfigyelésekor. Véleményalkotás. Gondolatok megosztása és megvitatása. A szövegértés műveleteinek alkalmazása. A sorok közötti olvasás. A szereplők jellemzése, az események idejének, időtartamának, időrendjének megállapítása. A cselekmény kezdő- és végpontjának megállapítása, a fordulat, a tetőpont és a csattanó felismerése. Az önállóan megismert ifjúsági regény bemutatása társaik számára. Művészi eszközök felismerése lírai és elbeszélő művekben. Nyelvi érdekességek, művészi eszközök gyűjtése szövegből. A műköltészetéről tanultak összefoglaló rendszerezése.</p>
<p>Olvasástechnika</p>	<p>A kifejező olvasás előkészítése olvasástechnikai gyakorlatokkal. Mondat- és szövegfonetikai eszközök.</p>	<p>A kifejező hangos olvasás gyakorlása és a szövegben rejlő érzelmek kifejezése. Párbeszéd és közbeékelődések elkülönítése.</p>
<p>Írásbeli szövegek alkotása</p>	<p>Tájékoztató szövegek: hirdetés, értesítés. A leírás tartalmi, szerkezeti jellemzői, nyelvi eszközei, a bemutatás sorrendje.</p>	<p>Hirdetés, értesítés, meghívó megfogalmazása a címzett személyének figyelembevételével. Elbeszélő fogalmazás kiegészítése párbeszéd írásával.</p>

	<p>A leírás szemléletessége. Az üdvözlés írásának tartalmi és formai jellemzői. Eszközszerű egyéni írás és írás sima lapon.</p>	<p>A leírás megfigyelése irodalmi példákban. Szemléletes leírás készítése a sorrendiség szabályainak betartásával egyszerű tárgyról, növényről, állatról, emberről. Levelezőlap írása különféle alkalmakra. A levelezőlap címzése. Olvasható, tetszetős és rendezett füzetvezetés. Olvasónapló vezetése. Szómagyarázatok alkotása, szinonimák keresése, szövegalkotást előkészítő vázlat készítése. Szövegátalakítás (tömörítés, bővítés, stílusváltás).</p>
<p>Tanulási képesség fejlesztése Könyv-és könyvtárhasználat</p>	<p>Különböző információhordozók a könyvtárban (folyóirat, hangmez, hangkazetta, dia- és videofilm). Ismerkedés folyóiratokkal. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe. Az egynyelvű és többnyelvű szótárak, lexikonok, enciklopédiák. A magyar helyesírás szabályai. Magyar értelmező kéziszótár, szólások és közmondások gyűjteménye.</p>	<p>Információk gyűjtése. a gyerekeknek szóló ismeretterjesztő művekből, folyóiratokból Vázlat alapján beszámoló – olvasmányokról, megfigyelésekről, kísérletekről. Gyerekeknek készült lexikonok, enciklopédiák, kétnyelvű szótárak használata. Közmondások, szólások, ismeretlen szavak megismerése kézikönyvekből.</p>
<p>Ismeretek az anyanyelvről, helyesírás</p>	<p>A szófajokról tanult ismeretek összefoglalása és kibővítése. Az igei személyragok és a személyes névmás, a tulajdonnév újabb csoportjai (földrajzi nevek, címek, intézmények neve, márkanev). A főnév val - vel ragos alakja, a melléknév fokozása. Az igeragozás. A kijelentő mód, a felszólító mód, a feltételes mód, az igemódok és a mondatfajták kapcsolata. A mutató névmás, a kérdő névmás és a főnévi igenév.</p>	<p>A tanult szófajok felismerése szövegben és megnevezésük konkrét példákban. Szófajok gyűjtése. Nyelvhelyességi gyakorlatok a szófajokkal kapcsolatban. A jövőidő változatos kifejezése. Az olvasmányokban előforduló tulajdonnevek felismerése és helyesírásuk gyakorlása. A főnév ragos alakjának felismerése szövegben, a val-vel ragos főnevek helyesírásának gyakorlása az egyszerűbb esetekben.</p>

		<p>A névutók szerepének felismerése a nyelvi kifejezésben, helyesírásuk gyakorlása.</p> <p>A határozott és határozatlan névlelő szerepének megkülönböztetése és helyes használatuk.</p> <p>Földrajzi nevek helyes lejegyzése.</p> <p>A melléknév fokozott alakjainak helyes leírása.</p> <p>A határozott és határozatlan számnév helyes felismerése, a számoknak betűvel való leírása és a keltezés írása.</p> <p>Az ly-os szavak körének bővítése.</p>
Társadalmi ismeretek	<p>A magyar nemzet nagy történelmi eseményei: Rákóczi kora és alakja, a XIX és XX. század nagy államférfiai, művészei, tudósai, felfedezői, utazói.</p> <p>Kölcsey Ferenc: Himnusz Petőfi Sándor : Nemzeti Dal</p>	<p>Történetek megismerése a magyarság múltjának nevezetes eseményeiről, kiemelkedő személyiségeiről, tetteiről, az emberek életmódjáról az egyes korokban.</p> <p>Tájékozódás a történelmi időben: évszázad, évezred elképzelése.</p>

A következő tanévi fejlesztés feltételei:

- Érthető, folyamatos beszéd a mindennapi kommunikációban.
- Beszédfolyamatok követése, magyarázatok, feladatszövegek lényegének pontos megértése.
- A gondolatok értelmes megfogalmazása szóban és írásban a tanult szövegformák tartalmi követelményeinek figyelembevételével.
- Előzetes felkészülés után ismert témájú szöveg folyamatos, a tartalmat kifejező felolvasása.
- Önállóan megismert – életkorhoz illő – szöveg néma olvasása, lényegének megérése és megfogalmazása.
- Rendezett, olvasható, a tanulás eszközeként használt írás.
- A mondatfajta és a tanult szófajok biztonságos felismerése, megnevezése a szövegben.
- A szótövek és toldalékok megkülönböztetése.
- A tanult helyesírási szabályok alkalmazása legalább az iskolai munkafüzetek és feladatlapok szó- és szöveganyagának körében.
- Újabb 20-25 szóban a j hang helyes jelölése.
- A tanítói javítással vagy tanulói önellenőrzéssel feltárt helyesírási hibák kijavítása.
- A könyvek önálló keresése a könyvtárban.
- A könyvek tartalomjegyzékének használata, könyvek és egyéb információhordozók felhasználása segítségadással tanulási feladatokhoz.

- Részvétel a csoportos történetalkotásban, az improvizációkban és a produkciókat elemző megbeszélésekben.

5-8. évfolyam

Alapelvek, célok

A tagozati váltás okozta nehézségek leküzdése. A kulturált, igényes nyelvi magatartás fejlesztése különböző kommunikációs helyzetekben, változó kommunikációs partnerekkel.

Az írásmód tempójának fokozása, az egyéni stílus, az íráskép rendezettségének fejlesztése, törekvés az anyanyelvi normákat, tanult helyesírási szabályokat betartó helyesírásra.

A korábban megtanult és bevált tanulási technikák további alkalmazása és fejlesztése. Új módszerek elsajátítása az ismeretszerzés lehetőségeinek bővítése érdekében.

A rendszerszerű nyelvszemlélet kialakítása. Nyelvészeti ismeretek megszilárdítása, felismerés, meghatározás és alkalmazás szintjén. A nyelvi identitástudat kialakítása.

Olvasott művek alapján a cselekmény visszaidézése, a szereplők, a helyzetek megfigyelése, megnevezése, jellemzése. Azonos témák eltérő műfajban történő megjelenésének megfigyelése. Műnemi, műfaji sajátosságok bemutatása. Olvasmányélmények alapján alapvető irodalmi témák és motívumok felismerése, megfogalmazása. Érzelmek és érzések irodalmi művekben történő megfigyelése. Szóképek, alakzatok felismerése, értelmezése. Az olvasmányélmények társakkal történő megosztása.

A kulturált önkifejezés fejlesztése, önálló véleményalkotás olvasmányélményekről, mindennapi helyzetekről.

A beszédhelyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartás megszilárdítása.

Változatos beszédműfajok, kommunikációs technikáinak megfigyelése, ezek gyakorlása különös tekintettel a szándékkifejezésre és a hatáskeltésre.

A megértést és értelmezést segítő csendes és hangos olvasás a korosztályi elvárásnak megfelelő szinten.

Az európai és magyar kultúrában hagyományos szövegtípusok megismerése. Az életkori sajátosságoknak megfelelő írástechnika megvalósítása.

Az életkornak megfelelő és elvárható tanulási technikák tudatos alkalmazása.

Az önálló ismeretszerzés-, gyűjtés, bővítés és alkalmazásához szükséges további technikák elsajátítása és alkalmazása.

A magyar nyelv kulturált és helyes használatához szükséges nyelvtani ismeretek megszerzése. A nyelvnek társadalmi jelenségként történő értelmezése, a magyar nyelv összetartó erejének felismerése. A magyar nyelv tantárgyköziségének felismerése és hasznosítása.

Annak megértetése, hogy az irodalom, mint a művészet egyik ága a maga komplexitásában egyszerre hat és fejleszt az egyén értelmi és érzelmi világát.

A tantervben megjelölt feldolgozásra szánt irodalmi művek ill. fejlesztési feladatok, tanulói tevékenységek választási lehetőséget kínálnak a szaktanár számára: szabadon dönthetnek arról, mely művek feldolgozását kívánják megvalósítani, milyen tanulói tevékenységekkel.

5. évfolyam

Időkeret: 148 óra/év, 4 óra/hét

Magyar nyelv: 74 óra/év, 2óra/hét

Magyar irodalom: 74 óra/év, 2óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
<p>1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértés</p> <p>1.1. A beszéd és a nyelv</p> <p>1.1.1. A kommunikáció</p> <p>1.1.2. Nem nyelvi jelek</p>	<p>A beszéd és a nyelv kialakulása, fejlődése. A kommunikációs folyamat tényezői.</p> <p>A társas érintkezés formái:</p> <p>A köszönés</p> <p>A megszólítás</p> <p>A bemutatkozás</p> <p>A beszélgetés.</p> <p>A mindennapi és az iskolai élet közlésformái:</p> <p>Véleménynyilvánítás</p> <p>Beszámoló</p> <p>Felelet, kiselőadás.</p> <p>A testbeszéd szerepe a kommunikációban.</p>	<p>A kommunikáció tényezőinek megismerése és alkalmazása különböző szituációs formákban. Ismert szöveg hangos, kifejező, szöveghű olvasása, helyesejtés, igényes megfogalmazás a mindennapi beszéd során. A helyes beszédlejtés gyakorlása. Megfelelő beszédtempó hangerő, hangmagasság, hanglejtés alkalmazása. Különböző mondatípusok használat szóbeli szövegalkotásban. A nyelvi és a nem nyelvi jelek összehangolásának megfigyelése és gyakorlása. Kulturált nyelvi magatartásra való törekvés a mindennapi beszédhelyzetek során.</p>
<p>2. Olvasás, írott szöveg megértése</p> <p>2.1. A különböző olvasási fajták.</p> <p>2.1.1. Értelmező néma, kifejező, hangos, szöveghű olvasás.</p> <p>2.1.2. A szöveg tartalmi és érzelmi visszaadása</p>	<p>Különböző szövegek néma és hangos olvasása. Szövegértési technikák elsajátítása. Ismert szövegek értő olvasása.</p> <p>Válaszadás adott témához kapcsolódó kérdésekre.</p> <p>A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggésének megtapasztalása olvasmányélmények alapján.</p>	<p>Egyéni olvasási tempóhoz igazodó hangos, néma olvasás gyakorlása. Szóbeli és írásbeli szövegértési feladatok gyakorlása. Mondatalakítási gyakorlatok. Szövegtípusok felismerése.</p> <p>Szövegtömörítés, rövidítés, kiemelés, tételmondatok felismerése. Egyszerűbb költői képek, alakzatok felismerése. Műfaji különbségek felismerése, megfogalmazása. Tények, adatok visszakeresése.</p>

	Rövidebb, hosszabb szövegek otthoni feldolgozása önálló olvasással (Mesék, Olimpiai játékokról szóló történetek, a korosztályhoz igazodó témájú regények, stb.).	Eseménysor felidézése, szereplők főbb tulajdonságainak megfogalmazása, helyszínek megjelölése. Üzenet megfogalmazása. Az olvasottakkal kapcsolatos rövid vélemények, gondolatok szóbeli és írásbeli megfogalmazása. Olvasási szokások felelevenítése.
3. Írásbeli szövegek, alkotása, íráskép, helyesírás 3.1. Az egyéni írástechnika differenciált fejlesztése. Esztétikus, igényes írásképre való törekvés 3.2 Szövegszerkesztés, közlésfajták: elbeszélés, leírás.	Az anyaggyűjtés, anyagrendezés alapvető ismervei, alkalmazásuk a gondolatok írásbeli rögzítésekor. Fantáziagondolatok, az egyéni látásmód, gondolkodás megjelenítése írásbeli szövegek alkotása során. Új műfajok bevezetése (levél).	Másolási feladatok, diktálás utáni szövegírás. Különböző ismert műfajú szöveg írásbeli alkotása. Hibakeresés, hibajavítás, önellenőrzés. Személyes és olvasmány élményen alapuló rövidebb szövegek írásbeli megfogalmazása a tanult műfajok körében. A helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazása.
4. A tanulási képesség fejlesztése 4.1. Eredményesség a tanulásban 4.2. A tanulás tanulója 4.3. A különböző tanulási technikák	Az ismeretek elsajátításának folyamata. A tanulást segítő eszközök megismerése és alkalmazása. A különböző információhordozók bevonása a tanulási folyamatba.	Heti, napi program megtervezése. A tanulási folyamat megtervezése. Beszámolók készítése a terv megvalósulásáról. A rövid és hosszú távú memória fejlesztése különböző gyakorlatokkal. A megismert tanulási technikák gyakorlása. Az eredményesség megtapasztalása beszámolók alapján.
5. Ismeretek az anyanyelvről 5.1. A magyar nyelv egységeinek összefüggései	A nyelvi egységek közötti egyszerűbb összefüggések megismerése.	Összefüggések felfedezése a hangok között, a szavak között, a szavakat alkotó szóelemek között szövegelemzéssel.

<p>5.2. Jelentéstani ismeretek 5.2.1. A szavak jelentése és szerkezete</p> <p>5.2.2. Állandó kifejezések</p>	<p>Hangalak és jelentés közötti kapcsolat vizsgálata. Egyjelentésű és többjelentésű szavak. Azonos alakú szavak. Rokon, ellentétes értelmű szavak. Hasonló hangzású szavak. Hangutánzó és hangfestő szavak. A szavak szerkezete. A toldalékok fajtái. A szólás, szóláshasonlat, közmondás.</p>	<p>Szómagyarázat értelmezése egynyelvű szótárak használatával, a jelentések pontosítása. Szógyűjtés irodalmi szövegekből, sajtóból. A szavak konkrét jelentésén kívül elképzelhető egyéb jelentések megtapasztalása, gyakorlása.</p> <p>A szavak szerkezetének vizsgálata, a szóelemek felismerése, elemzési feladatok. Állandó kifejezések gyűjtése.</p>
<p>5.3. Hangtani ismeretek</p> <p>5.4. A magyar helyesírás alapjai</p>	<p>A hangképzés szervei. A hangok csoportosítása. A magánhangzótörvények. A mássalhangzók kapcsolódásának törvényszerűségei. Betűrend. A helyesírási alapelvek megismerése. Szótagolás, az egyszerű és az összetett szavak elválasztása.</p>	<p>Kifejező, szép beszéd, helyes artikuláció, helyesejtés gyakorlása. Saját írásművek javítása önjavítással.</p> <p>Alapvető helyesírási szabályok tudatos alkalmazásának írásbeli gyakorlása különböző típusú feladatokkal. Helyesírási szabályzat használata.</p>
<p>6. Könyvtári ismeretek</p>	<p>Tájékozódás a könyvek birodalmában. Dokumentumtípusok. Segédkönyvek: szótárak, lexikonok, enciklopédiák.</p>	<p>A könyvtár használatával kapcsolatos alapvető ismeretek tudatosítása, alkalmazásuk a gyakorlatban (könyvkeresés, kölcsönzés). A könyvtár tanulást segítő funkciójának megtapasztalása.</p>
<p>7. Ismeretek az irodalomról 7.1. Az olvasás</p>	<p>Olvasmányélmények felelevenítése. Az olvasás örömeinek megtapasztalása. Emlékek a mesék világából. A mese és a valóság közötti különbségek ismerete. A mesék fajtái és jellemzői.</p>	<p>Mesegyűjtés. Válogatás a klasszikus és modern meseirodalomból. Gyakorlás néma és hangos olvasással. A jó a rossz, az igazság és az igazságtalanság közötti különbség felismerése és megfogalmazása. Tartalommondás. A mesefordulatok visszaidézése, jellemző kifejezések gyűjtése.</p>

<p>7.2. Népdalok</p>	<p>A népdal műfaji sajátosságainak megismerése. A szöveg és a dallam kapcsolata. Különböző népdaltípusok megismerése. A ritmus és a rím. Az ének és a tánc szerepe.</p>	<p>Tanult népdalok felidézése, bemutatása egyénileg és közösen. A népköltészeti alkotások sajátosságainak összegyűjtése írásban, szóbeli prezentálás. Népdalcsokor gyűjtése, bemutatása.</p>
<p>7.3. Ismerkedés különböző lírai műfajokkal</p>	<p>A lírai alkotások jellemző sajátosságainak összegyűjtése. Fontosabb költői képek felismerése.</p>	<p>A lírai művek formai megjelenítésének megfogalmazása. Szóképek, alakzatok felismerése, gyűjtése. Kifejező hangos olvasás gyakorlása.</p>
<p>7.4. Petőfi Sándor: János vitéz</p>	<p>Az elbeszélő művekre jellemző sajátosságok megismerése.</p>	<p>A valóság és mese elkülönítése. Az epikus művek jellemző sajátosságainak, szerkezetének megismerése. A nagyobb egységek és a versszak viszonyának megfigyelése. Eseménysor felidézése, szóképek, alakzatok felismerése. Szereplők csoportosítása, jellemző külső és belső tulajdonságaik bemutatása. A helyszín és az idő szerepe. Az epikai közlésformák összegyűjtése.</p>
<p>7.5. Mitológiai és bibliai történetek eredetről, teremtésről</p>	<p>Pl.: Arany János: Rege a csodaszarvasról A Kalevala teremtéslegendája Teremtéstörténet a Bibliában Arion, Herkules, Hektór és Akhilleusz Sámson, Dávid és Góliát történetének közös feldolgozása.</p>	<p>Szereplők, helyszín, eseménysor felidézése. Jellemek bemutatása. Irányított vázlatkészítés.</p>
<p>7.6. Olvasmányok</p>	<p>Közös döntéssel alapuló házi olvasmányok feldolgozása a tanult ismeretek alkalmazásával. Pl.: Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg Részletek olvasása a Koldus és királyfiból.</p>	<p>Esemény, helyszín, szereplők csoportosítása páros munkában. Beszámoló, illusztrációk készítése, egy-egy részlet dramatizálása. Epikai sajátosságok gyűjtése szóban, írásban. Történetmondás-folytatás. Memoriterek meghallgatása, közös értékelése.</p>

7.7. Olvasni öröm	További alapvető témák megismerése újabb olvasmányok segítségével Pl. Mándy Iván: Csutak és a szürke ló Lázár Ervin. Lovak, kutyák, madarak, Szamárfül Jókai Mór: Melyiket a kilenc közül?	
7. 8. Kitekintés	Az új szóbeliség, az elektronikus kommunikáció, a tömegkommunikáció.	Hatásuk megfigyelése, véleményalkotás.
8. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése	Vélemény alkotó megfogalmazása olvasmányokról, hatásokról, élményekről.	Szóbeli, írásbeli formában, objektív szemlélettel. Ellenvélemények meghallgatása.
8.1.Vélemények megfogalmazása	A humor szerepe a mindennapokban és a művészetekben.	Felolvasás irodalmi művek részleteiből. Személyes élmények meghallgatása.
	A jó a rossz, az igazság és igazságosság, az ítélkezés mint emberi cselekedet felismerése.	Válogatás irodalmi alkotásokból, egyéb szövegekből.
	Empátia, mások véleményének meghallgatása.	Beszámoló kisebb csoportok egymás közötti beszélgetéseiről.

Követelmények:

- Legyen képes alapvető szinten a magyar nyelv rendszerszemléletében való gondolkodásra, hangtani, alaktani, jelentéstani ismereteivel igazolja azt.
- Legyen igénye szóbeli és írásbeli megnyilvánulásainak esztétikus megjelenítésére, szövegalkotó és szövegértő képességének továbbfejlesztésére.
- Ismerje az elsősorban magyar, illetve világirodalmi alkotásokból megismert műfajok sajátosságait, jellemtípusokat, legyen képes a társas kapcsolatok fontosságának értésére, szabályainak elfogadására.
- Ismerje meg és alkalmazza a tantárgy hatékony és eredményes tanulásához szükséges módszereket.
- Legyen képes az olvasottak felidézésére, idő, szám, személy változtatására.

6. évfolyam

Időkeret: 148 óra/év, 4 óra/hét

Magyar nyelv: 74 óra/év, 2óra/hét

Magyar irodalom: 74 óra/év, 2óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanuló tevékenységek
<p>1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése 1.1. A szóbeli kifejezés, szövegalkotás továbbfejlesztése</p>	<p>A nyelvi és a nem nyelvi eszközök kifejező összhangjának fejlesztése.</p>	<p>Változatos gyakorlatok helyes használatukra. Különböző helyzetekhez igazodó kérdések, válaszok megfogalmazása. Szóbeli szövegalkotás gyakorlása: elbeszélés, jellemzés megfogalmazása egyéni és kiscsoportos munkaformában személyes élmények alapján. Adott témához kapcsolódó vélemény kifejtése, megvédése, a kommunikációs helyzethez igazodóan. Más vélemények meghallgatása, megértése, összegzése, értékelése. egyéni és csoportos munkaformában.</p>
<p>2. Olvasás, írott szöveg megértése</p>	<p>A hangos és néma értő szövegolvasási képesség továbbfejlesztése.</p>	<p>Különböző irodalmi és sport témájú szövegek néma, illetve hangos olvasása. A témával kapcsolatos kérdések szerkesztése, válaszadás. Adatkeresés, információ- gyűjtés. A műfajok közötti különbségek, stílusbeli eltérések megfigyelése. Szókincs gazdagítása különböző szövegösszefüggések vizsgálatával. Szóképek, alakzatok keresése, felismerése. Rövidebb és hosszabb szövegek, művek önálló feldolgozása irányított kérdésekkel.</p>

<p>3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás</p>	<p>Az írástechnikai készségek fejlesztése.</p>	<p>Változatos gyakorlatok az írásmód tempójának fokozására, az íráskép rendezettségének fejlesztésére. Rövid szövegek megfogalmazása különböző műfajokban és szövegtípusokban. Nyelvtani, nyelvhelyességi, helyesírási ismeretek alkalmazása. Az egyéni látásmód képességének fejlesztése (szerkezeti egységek átírása, a szöveg folytatása, szereplők megváltoztatása). Szöveg készítése megadott szempontok alapján: alaphelyzet, helyszín, szereplők, jellemek, indítékok, időrend.</p>
<p>4. A tanulási képesség fejlesztése 4.1. A tanulási technikák bővítése</p>	<p>Az önálló ismeretszerzés - és bővítés megtapasztalása és gyakorlása.</p>	<p>Válogatás ismeretterjesztő művekből tananyaghoz, érdeklődéshez kapcsolódóan.</p>
		<p>Önálló vázlatkészítés gyakorlása.</p>
		<p>Jegyzetkészítés tanári irányítással. Különböző információhordozók bevonása a tanulási folyamatba (internet, CD-ROOM stb).</p>
<p>5. Ismeretek az anyanyelvről 5.1. Szótani, szófajtani ismeretek</p>	<p>Szavak és szófajok. A magyar szófajok rendszere. Önálló alapszófajok. Helyettesítő alapszófajok. Az igenévi alapszófajok. Viszonszók. Mondatszók.</p>	<p>Különböző szövegekben előforduló szavak szófajának felismerése, definiálása. A szó jelentésének és nyelvtani tulajdonságainak megfigyelése.</p>

		<p>Gyakorlatok az egyes szófajok helyesírásának tudatosra tételéhez. A szófaj, szóalak, szóképzésre vonatkozó ismeretek megfogalmazása. A nyelv fejlődésének és változásának megfigyelése szövegelemzéssel. Régies kifejezések keresése, gyűjtése, jelentésük megfigyelése szépirodalmi alkotásokban. Szókincsfejlesztő gyakorlatok szógyűjtéssel. A tanult nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása. Az önjavítási készség fejlesztése. Az anyanyelv és a tanult idegen nyelv hasonlóságának és különbözőségének megfigyelése, összegyűjtése.</p>
6. Könyvtári ismeretek	<p>Könyvtári anyaggyűjtés. A korosztálynak szánt legfontosabb sajtótermékek, fajtái, jellemzői, feladatai.</p>	<p>Az anyaggyűjtés és adatrendezés fázisainak megismerése és alkalmazásának gyakorlása. A hiteles, érthető, gyors tájékoztatás megfigyeltetése különböző sajtótermékek vizsgálatával.</p>
7. Ismeretek az irodalomról 7.1. Ízelítő a népköltészetből és műköltészetből	<p>A népdalok és a műdal (Fajtái, sajátosságai). pl.: Szerelmi dalok, Virágénekek, Táncszók, Találós versek, kesergők, Bujdosóénekek. A népballada és a műballada pl.: Kőműves Kelemen Kádár Kata Júlia szép leány Vörösmarty Mihály: A bűvár Kund Arany János: A walesi bárdok Arany János: Mátyás anyja.</p>	<p>Olvasott művek alapján a cselekmény, a szereplők, a helyzetek leírása, jellemzése. Azonos témák eltérő műfajban történő megjelenésének megfigyelése, összegyűjtése. Olvasmányélmények alapján alapvető irodalmi témák és motívumok felismerése, bemutatása. Érzelmek és érzések megfigyelése irodalmi művekben. Szóképek, alakzatok felismerése, értelmezése. Az olvasmányélmények társakkal történő megosztása.</p> <p>Hangos és néma értő olvasás-</p>

		gyakorlása. A műfaji sajátosságok megfigyelése, összehasonlítása más, tanult műfajokkal. Rövidítés, tömörítés. Irányított vázlatkészítés.
7.2. Az elbeszélő költemény	Arany János: Toldi.	A műfaji sajátosságok megfigyelése. A jellemábrázolás, a jellemzés eszközei, a főszereplő összetett jelleme: próbatételek, konfliktusok, bűn és megtisztulás. Szerkezeti, előadásmódbeli, nyelvi sajátosságok megfigyelése és megfogalmazása. Memoriterek meghallgatása.
7.3. Hősök kora	Válogatás (2-3) a magyar és világirodalom alkotásaiból: pl.: Daniel Defoe: Robinson Szekér Joachim: Magyar Robinson Tandori Dezső: Madárlátta tollaslabda Mark Twain: Koldus és királyfi Gárdonyi Géza: Egri csillagok Tamási Áron: Szívbeli barátok Hegedűs Géza: Az erdőntúli veszedelem Lázár Ervin: Szegény Dzsoni és Árnika Jack London: Az éneklő kutya Fazekas Mihály: Lúdas Matyi. Az időmértékes verselés.	A regények, részletek, önálló, otthoni elolvasása. A mű megértéséhez szükséges történelmi ismeretek felelevenítése gyűjtőmunka segítségével. Jellemek és jellemcsoportok bemutatása. A regény műfaji sajátosságainak összegyűjtése. Az epikai művek sajátosságainak rendszerezése. A cselekmény és a szerkezet kapcsolatának megfogalmazása. Az idő és a helyszín, az ismétlődő motívumok szerepének megfogalmazása. A műfaji sajátosságok megnevezése. A szereplők csoportosítása. A prózai és a verses formában írt elbeszélés különbsége. Jellemzés készítése választott szereplőkről a tartalmi és formai követelmények betartásával. A mű újszerűségének bemutatása. Az időmértékes verselés olvasásának gyakorlása.

7.4. Versek a magyar múltból	Válogatás Janus Pannonius, Balassi Bálint műveiből.	Történelmi háttérhez tartozó információk gyűjtése könyvtári munkával. Korstílusú sajátosságok gyűjtése, szövegértés, kifejező olvasás.
7.5. Kitekintés a magyar irodalom egyéb alkotásaira	Lírai alkotások elemzése pl.: Csoóri Sándor: Anyám fekete rózsa Nagy László: Ha döng a föld Radnóti Miklós: Ringató Ady Endre: Szeretném, ha szeretnének.	Válogatás a XX. század lírai műneméhez tartozó alkotásaiból. Témaválasztás, mondanivaló, költői stílus megjelenítésének elemzése a választott versek alapján. A művek értő néma és hangos olvasásának gyakorlása. A lírai nyelv sokszínűségének megfigyelése: képiség, szerkezet, zeneiség.
8. Az ítélőképesség az erkölcsi, esztétikai és történelmi érzék fejlesztése Az önkifejezés	Kulturális értékek megismerése.	Önálló vélemény kifejtése különböző témákhoz kapcsolódó kérdésekről általános emberi normák és értékek tükrében. A művészetek, műalkotások befogadásához szükséges képességek fejlesztése.

Követelmények:

- A magyar nyelv rendszerszerűségének alapszinten történő igazolása a szófajok rendszerének csoportosításával, e témakörben megszerzett ismereteivel.
- Hasznosítani tudja szófajtani ismereteit annak érdekében, hogy szövegalkotó és szövegértő képességét magasabb szintre emelhesse.
- Képes a megismert irodalmi alkotások szereplőinek, eseményeinek, jellemző sajátosságainak felelevenítésére, összehasonlítására, a műfajokra jellemző jegyek megfogalmazására, újszerű elemek felismerésére, jellemző típusok bemutatására.
- Igénye van a helyesejtés szabályainak betartására, különböző kommunikációs helyzetekhez igazodó megnyilvánulásokra, az írott szöveg egyéni, esztétikus megjelenítésére.
- Legyen képes kifejező, szövegértő olvasásra.

7. évfolyam

Időkeret: 148 óra/év, 4 óra/hét

Magyar nyelv: 74 óra/év, 2 óra/hét

Magyar irodalom: 74 óra/év, 2 óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
<p>1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése</p> <p>1.1. Szóbeli kommunikáció fejlesztése</p>	<p>A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi és nem nyelvi képességek fejlesztése.</p>	<p>A beszédhelyzetnek megfelelő kulturált nyelvi magatartás megszilárdításának gyakorlása a mindennapokban. Változatos beszédműfajok kommunikációs technikáinak megfigyelése, ezek gyakorlása különös tekintettel a szándékkifejezésre és a hatáskeltésre. Különböző mondatok változatos használata a kommunikáció tényezőihez igazodóan.</p> <p>A mondat- és szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásának gyakorlása.</p>
		<p>Szóbeli kommunikációs műfajok megismerése és alkalmazása.</p> <p>A beszélő partner testbeszédének dekódolása.</p> <p>Együttműködés a kommunikációs partnerekkel.</p> <p>Mások véleményének meghallgatása, megértése, lényeg kiemelése.</p> <p>Különböző emberi érzelmeket kifejező műalkotások megfigyelése és megvitatása.</p>

<p>2. Olvasás, írott szöveg megértése 2.1. Olvasás, szövegértés 2.2. Sport a nagyvilágban</p>	<p>Ismeretterjesztő, szépirodalmi és köznapi szövegek olvasása és értelmezése.</p>	<p>Szövegrészletek pontos, szöveghű felolvasása, az olvasottak reprodukálása. Egyszerű összefüggések megfogalmazása.</p>
		<p>Hírek, tudósítások, cikkek gyűjtése, felolvasása, értelmezése.</p>
		<p>A szövegkohéziós elemek szerepének megfigyelése.</p>
		<p>A szövegben található ok-okozati összefüggések felismerése és kifejtése.</p>
		<p>A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggéseinek felismerése.</p>
		<p>Műfajok közötti különbségek megfogalmazása.</p>
		<p>Rövidebb és hosszabb művek otthoni feldolgozása.</p>
		<p>Szókincsfejlesztő feladatok végzése szógyűjtéssel.</p>
		<p>Hasonló és eltérő vélemények összevetése szóbeli és írásbeli megfogalmazással.</p>
<p>3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás</p>	<p>Olvasható, esztétikus, rendezett írásmód fejlesztése. Az európai és magyar kultúrában hagyományos szövegtípusok megismerése. Az életkori sajátosságoknak megfelelő írástechnika megvalósítása.</p>	<p>Szövegkiegészítő, szövegalkotó feladatok végzése a tanult helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazásával. Esztétikus, olvasható, rendezett, egyéni íráskép megvalósítása.</p>
<p>3.1. Szövegalkotás írásban</p>	<p>Az önkifejezés képességének fejlesztése.</p>	<p>Különböző műfajú szövegek írása, a műfaji sajátosságok figyelembevételével (leírás, jellemzés, ismertetés, stb).</p>
	<p>A kreativitás képességének fejlesztése.</p>	<p>Párbeszéd írása, párbeszéd átírása, érvelés, cáfolás, meggyőzés írásbeli megfogalmazása.</p>
	<p>Az anyagrendezés.</p>	<p>A korábban már elsajátított anyaggyűjtési ismeretek továbbfejlesztése, írásos formában, tanári irányítással.</p>

	A helyesírás.	A tanult ismereteken alapuló biztonságos helyesírás megvalósítása valamennyi írásbeli megnyilatkozásban.
4. A tanulási képesség fejlesztése		Az önálló ismeretszerzés lehetőségeinek összegyűjtése, kipróbálása, alkalmazása.
		Az információhordozók bevonása az egyéni tanulási folyamatba.
		Különböző tanulási technikák elsajátítása. Az összegyűjtött információk felhasználása a tanulási folyamatban.
5. Ismeretek az anyanyelvről 5.1. Nyelvi egységek	Az egyszerű mondat.	Mondat és mondatrészek közötti különbségek felismerése. Gyakorlatok az egyszerű mondatok szerkezeti, tartalmi, minőségi sajátosságainak a felismerésére és meghatározására. A mondatrészek felismerése. Mondatelemzési gyakorlatok végzése. A különböző szófajok mondatbeli szerepének megfigyelése. A mondat szó szerinti és pragmatikai jelentésének vizsgálata különböző szövegek alapján. Az egyszerű mondat központosásának megfigyelése. Helyesírási és nyelvhelyességi ismeretek tudatos alkalmazása az írásművekben.
	A szóalkotás.	Gyakorlatok a különböző módok felismerésére, válogatására és gyűjtésére.
5.2. Nyelvtörténet	A régi magyar nyelv emlékei.	Régebbi szövegek elemzése a nyelv állandóságának és változásának megfigyelésére.
	A nyelvújítás.	

<p>5.3. Könyv-és könyvtárhasználat</p>		<p>A modern technológián alapuló dokumentumok megjelenésének és használhatóságának vizsgálata.</p>
<p>6. Ismeretek az irodalomról</p> <p>6.1. Ritmus, kép, kifejezés mód – a líra alapformái</p> <p>6.2. Irodalom és kulturális élet a reformkorban</p>	<p>Dal Óda Epigramma Elégia Himnusz Költői levél megismerése Kölcsey Ferenc, Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Tompa Mihály, Vajda János műveiből történő válogatással. Életpályák. Olvasmányok. Irodalmi társaságok, folyóiratok, irodalmi kapcsolatok, színházi élet. A romantika.</p>	<p>Válogató olvasás a reformkor irodalmából. A kor jellemző sajátosságainak, stílusjegyeinek összegyűjtése az olvasott művek alapján. Szerkezeti, műfaji, verselési sajátosságok felismerése. A ritmikai eszközök funkciójának, hatásának megfogalmazása. A költői képek és alakzatok szerepének megvilágítása és felismerése, a költői képek jelentésteremtő szerepének vizsgálata. A versgész és a versszak viszonyának meghatározása az olvasott művekben.</p>
<p>6.3. Az epika, kisépika</p>	<p>Regény, novella, válogatás Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Krúdy Gyula, Karinthy Frigyes, Rákosi Viktor, Kosztolányi Dezső, Victor Hugo, Jules Verne műveiből. -</p>	<p>Történetek olvasása és egyéni feldolgozása a magyar és a világirodalom alkotásaiból megadott szempontok alapján. Az anekdota és a novella jellemzői. Műnemi és műfaji sajátosságok megfigyelése az olvasott epikai alkotásokban.</p>
<p>6.4. A dráma, mint műnem</p>	<p>A drámai műnem. Egy színmű feldolgozása.</p>	<p>Az értelmezés, a megjelenítés, a tartalmi és nyelvi eszközök jellemző sajátosságainak kiemelése.</p>
<p>6.5. A múlt idézése</p>	<p>Válogatás a XIX. század költészetéből Pl.: Goethe, Percy Bisshe Shelley, Puskin, Edgar Allen Poe, Vajda János, Petőfi Sándor, Arany János, Vörösmarty Mihály műveiből.</p>	<p>A művek értő hangos olvasása. Önálló vázlatkészítés. Szóképek, alakzatok szerepének megfogalmazása.</p>

7. Az ítéloképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése Önkifejezés fejlesztése	Az önálló gondolkodás fejlesztése, véleménymondás gyakorlása, az ítéletalkotás képességének fejlesztése. Kulturális és történeti másság megismerése. Egyén és közösség kapcsolatának vizsgálata különböző műalkotások tükrében.	Beszélgetések történelmi, kulturális, általános emberi értékekről, kapcsolatokról, múlttól, jelenről, jövőről.
--	---	--

Követelmények:

- A tanuló képes mondattani és a szóalkotástani tudásával az anyanyelv rendszerszerűségének igazolására.
- Képes különböző szóbeli kommunikációs műfajokba bekapcsolódni, véleményét, állásfoglalását kifejezni.
- Képes az irodalmi művekben megismert és a valóságban megtapasztalt tények, helyzetek, jellemek, események összehasonlítására, különbözőségek felismerésére.
- Meg tudja fogalmazni az irodalmi mű, az alkotó, a világ kapcsolatát.
- Ismerje a jellemábrázolás módjait, tudjon jellemzést írni irodalmi hősről, köznapi emberekről.
- Tudja a tanult művek műnem, műfaj, forma, eredet szerinti besorolását.
- Legyen nyitott és érdeklődő különböző irodalmi, nyelvészeti, művészeti események befogadására.
- Legyen szóbeli és írásbeli megnyilvánulásaiban esztétikus, egyéniségéhez igazodó, normakövető.

8. évfolyam

Időkeret: 148 óra/év, 4 óra/hét

Magyar nyelv: 74 óra/év, 2óra/hét

Magyar irodalom: 74 óra/év, 2óra/hét

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése 1.1. A szóbeli nyelvi magatartás	A beszédkészség fejlesztése. Szövegalkotás szóban.	Igényes nyelvi magatartás megjelenítése szituációs, illetve szerepjátékokban.
		Törekvés a kommunikációs partnerrel való együttműködésre.
		Saját álláspont, vélemény, meggyőződés kulturált kifejtése.
		Eltérő álláspontokról történő kulturált vita, eszmecsere folytatása.

<p>2. Olvasás, írott szöveg értése</p>	<p>A szövegértés gyakorlása.</p> <p>Műfaji sajátosságok.</p>	<p>Válogatás különböző sporteseményeket, híreket, eredményeket, személyiségeket bemutató művekből és sajtótermékekből, azok értelmező, a nyelvi kifejezőeszközöknek megfelelő felolvasása, jelentésük kifejtése. A tartalom mögötti lehetséges jelentések kifejtése, megmagyarázása.</p> <p>Szépirodalmi és nem szépirodalmi műfajok közötti különbségek megfigyelése. A tájékoztató és véleményközlő műfajok közötti különbség megfigyelése.</p>
<p>3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás 3.1. Szövegírás, szövegszerkesztés</p>	<p>Tanult műfajok élményen alapuló alkotásának írásbeli gyakorlása.</p>	<p>Szöveg alkotása egyénileg megadott típusban és műfajban.</p> <p>Nyelvtani, nyelvhelyességi, helyesírási tudatosság megjelenítése az írott szövegben.</p>
<p>3.2. Önkifejezés</p>	<p>Párbeszéd, párbeszédes forma, dialógus, idézés helyesírása.</p>	<p>Átírási gyakorlatok páros munkában. Szövegszerkesztés gyakorlása egyénileg.</p> <p>Önellenőrzés, javítás.</p>
<p>4. A tanulási képesség fejlesztése</p>	<p>Az önálló tanulási folyamatot segítő további technikák, módszerek megismerése, alkalmazása.</p>	<p>A korosztály számára készült szótárak, lexikonok, enciklopédiák használata az ismeretbővítéshez.</p> <p>Tények, adatok, információk gyűjtése, értelmezése, felhasználása információhordozókból.</p> <p>Vázlat- és jegyzetkészítés a tanult szempontok alapján.</p> <p>Szöveg és ábra kapcsolatának értelmezése.</p> <p>Önálló összegzés, összefoglalás készítése megadott szempontok alapján.</p>
<p>5. Ismeretek az anyanyelvről 5.1. Tömegkommunikáció</p>	<p>Alapismeretek.</p>	<p>Néhány tömegkommunikációs műfaj olvasása, értelmezése.</p> <p>Legfontosabb sajátosságaik összegyűjtése.</p>

5.2. Mondattan	Az összetett mondat.	Az összetett mondat fogalmi definiálása, központosításának megfigyelése és alkalmazása. Gyakorlottság szerzése az összetett mondatok fajtáinak felismerésében, tagmondatok sorrendjében, a szintagmák szerkezetének és jelentésének, a mondatrend különböző típusainak tudatos alkalmazásában. Gyakorlás útján történő mondatelemzési jártasság szerzése.
5.3. Nyelvtörténet	A régi magyar nyelv emlékei. Jövevényszavak. A nyelvújítás. A szókincs gyarapodásának módjai.	Olvasmányok a magyar nyelv eredetéről, a nyelvújítási törekvésekről. Válogató olvasás és értelmezés nyelvemlékekből.
5.4. Szóalkotástan	A szóösszetétel és a szóképzés.	Fogalmi meghatározások, fajták, típusok megismerése, helyesírási tudnivalók összegyűjtése és gyakorlása. Felismerésük gyakorlása irodalmi szöveg olvasásával. Szógyűjtési feladatok különböző szövegekből.
5.5. Könyv- és könyvtárhasználat	Könyvtárhasználati ismeretek.	Katalógus használatának, a cédulázás és forrásjegyzék készítésének és alkalmazásának gyakorlása tanári irányítással.
6. Ismeretek az irodalomról 6.1. A népszerű irodalom műfajai a magyar és a világirodalomban	A népszerű irodalom fogalma és műfajai pl. J.R. Tolkien: A gyűrűk ura.	Különböző műfajon belüli elbeszélő művek részletének olvasása és feldolgozása megadott szempontok szerint.
6.2. Otthoni olvasmányok	Pl.: Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig Karinthy Frigyes. Tanár úr kérem Szabó Magda: Abigél Golding: A legyek ura Kertész Imre. Sorstalanság Tamási Áron: Ábel a rengetegben.	Az epikai művek elemzése írásban a megadott szempontok szerint.

6.3. A Nyugat írói	Ady Endre Móricz Zsigmond Babits Mihály Juhász Gyula Kosztolányi Dezső Tóth Árpád Karinthy Frigyes életpályája, válogatás a műveikből.	Kor, stílus, életutak, életpályák megismerése szemelvények feldolgozásával. Téma, műfaj, hangulat, egység-egész viszonyának elemzése, szóképek, alakzatok funkcióinak felismerése, megfogalmazása. Vázlatkészítés. Memoriterek meghallgatása, közös értékelése.
6.4. Világháborúk között	Tamási Áron Szabó Lőrinc József Attila Radnóti Miklós – életpályák megismerése, válogatás a művekből, elemzések készítése.	
6.5. Képek a XX. század irodalmából	Jékely Zoltán Csanádi Imre Csoóri Sándor Kálnoky László Nemes Nagy Ágnes Orbán Ottó műveiből történő válogatás.	Kifejező hangos olvasás. Téma megnevezése. Hangulat ábrázolása. Költői eszközök szerepének megfogalmazása.
6.6. A dráma	A dráma szerkezete. A szerkezeti egységek. Monológ. Dialógus.	Egy dráma közös megtekintése és közös feldolgozása. Műnemi hasonlóságok és különbségek megfigyelése. A monológ és dialógus szerepe, hatása, összehasonlítása. Jellemek csoportosítása, konfliktusok szerepének megfigyelése, kezelésük lehetőségeinek számbavétele.
6.7. Kitekintés a világirodalomra	Gabriel García Márquez Arthur Rimbaud Guillaume Apollinaire műveiből történő válogatás.	Témaválasztás, stílus, nyelvezet megfigyelése. Érzések, gondolatok, hangulat megjelenítési módjai. A kor és a mű kapcsolatának elemzése.
6.8. Kortárs irodalom	Olvasmányok, versek a szélesebb értelemben vett kortárs irodalomból pl.: Weöres Sándor Eszterházy Péter Déry Tibor Örkény István Pilinszky János műveiből.	
7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék	Véleményalkotás gyakorlása. Az esztétikai norma. Azonosság és máság.	Árnyalt megfogalmazású gondolatok egymásról, irodalmi témákról, hősookról, köznapi

fejlesztése 7.1. Az egyén és a világ kapcsolata	Műbefogadás-műélvezet.	témákról. Az egyéni és a közösségi jó problémájának megvitatása, irodalmi és köznapi példák gyűjtésével. A művészi hatások elemzése személyes élmények alapján.
--	------------------------	---

Követelmények:

- A nyelv kommunikációs helyzethez igazodó tudatos használata.
- Kifejező, szöveghű, értő hangos olvasás.
- Jól olvasható, esztétikus íráskép.
- A feldolgozott művekről szóbeli és írásbeli összefoglaló készítése önálló véleménynyilvánítással.
- Gyakorlottság a különböző műfajokhoz kötődő stílusesszók példákkal együttes megnevezésében.
- Legyen képes az olvasott irodalmi művet (szöveg, kép) szerves egységként értelmezni.
- Mutasson jártasságot a műnemek, műfajok, szóképek, alakzatok felismerésében, műbeni szerepének meghatározásában.
- Tudjon szóban és írásban számot adni az irodalom fontos korszakairól, a hozzájuk rendelhető irodalmi személyekről, életpályájukról, alkotásaikról.
- A leíró magyar nyelvtan rendszerszerű ismerete.
- Ismerje a különböző információhordozók kezelését, használatát minél szélesebb körű tudás megszerzéséért.
- Legyen reális önképe, tolerálja a másságot.

9-12. évfolyam

Ez a kerettanterv a magyar nyelv és irodalom tantárgy középszintű érettségi vizsga követelményeihez igazodik. A javasolt témakörök és a tananyag is azokat az anyagrészeket tartalmazza, amelyek feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a diákok középszintű érettségi vizsgát tehessenek. A fejlesztési feladatok, a tanulói tevékenységek megjelölnek olyan tevékenységeket, amelyek a tanulók az érettségi vizsgán elvárható kompetencia-tudását fejlesztik. Az iskolák, de legfőképpen a szaktanárok szabadon dönthetnek a feldolgozandó művek soráról és az elemzések, értelmezések mélységéről. A sportiskolai kerettanterv ezen kívül lehetővé teszi a sport világához kapcsolódó szövegek feldolgozását, alkotását is, kitüntetetten a magyar nyelv témáihoz kapcsolódó tanulói tevékenységek körére gondolunk. Az egyes témakörökhöz megadunk óraszámokat, ezek természetesen csak lehetőségek. Ismétlésre, gyakorlásra marad szabadon felhasználható évi négy óra. Tekintettel arra, hogy a kilencedik és a tizedik évfolyam órászáma kevés, ezért javasoljuk például, hogy a magyar nyelv tantárgyat lehetne tömbösítve tanítani. Az irodalom tantárgynál az egyes korszakokat, korstílusokat bevezető óránál, illetve bizonyos témakörök tanításánál támaszkodhatunk a diákok önálló gyűjtő munkájára, projektmunkákra, tanulói portfóliók készítésére. Ezek ugyanis segítik a tananyag elsajátítását, tudásuk kreatív alkalmazását és képességeik fejlődését, és még időt is nyerhetünk a művek közös elemzésére, értelmezésre. A tizenkettedik évfolyamon, amennyiben lehetőségük van az iskoláknak a helyi tantervükben a szabad órakeret terhére javasolunk plusz egy órát az érettségi vizsgára való felkészülésre.

MAGYAR NYELV

Időkeret: 37 óra/év, 1 óra/hét

Témakörök	Óraszám
Kommunikáció	5
Nyelvi szintek	15
A szöveg	10
Könyv- és könyvtárhasználat	2

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és funkció. A kommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezőeszközei. A kommunikáció formája: a szóbeliség és az írásbeliség.	A kommunikációs ismeretek bővítése, felhasználása képek, szituációk és szövegek elemzése során (<i>pl. sportversenyek előtti és utáni pillanatok megtekintése videón némán, az ott látott mimika, gesztus alapján ezek elemzése stb.</i>). Szövegértési és szövegalkotási feladatok végzése a kommunikáció nyelvi és nem nyelvi eszközeinek segítségével. A médiaműfajok jellemzőinek megismerése.

<p>1. 2. Tömegkommunikáció</p>	<p>A tömegkommunikáció nyelvi és nem nyelvi kifejezésformái, hatáskeltő eszközei. A sajtó, a rádiós és a televíziós műfajok jellemvonásai. A tömegkommunikáció hatása a nyelvre és a gondolkodásra.</p>	<p>A sajtó, a rádiós és a televíziós műsorok összevetése megadott szempontok mentén. <i>A sportműsorok szerepének ismerete a műsorstruktúrában.</i> <i>Véleményalkotás szóban és írásban a tömegkommunikáció hatásáról, szerepéről a sport társadalmi megítéléséről.</i> <i>Néhány folyóirat megismerése: Nemzeti Sport, Képes Sport, Sztár Sport stb. felépítése, témája, rovatai stb.</i></p>
<p>2. Nyelvi szintek</p> <p>2. 1. Hangtan</p> <p>2. 2. Alaktan és szótan</p> <p>2. 3. Mondattan</p>	<p>A beszéd, a beszéd folyamat, a beszédhang, a hangképző szervek. A magánhangzók és a mássalhangzók rendszere. A hangok találkozása (alkalmazkodása) és helyesírásuk. A morféimák, szóelemek szerepe és helyes használata a szóalak felépítésében, a szó szerkezetek alkotásában. A magyar helyesírás alapelvei. Szófajok rendszere, az alapszófajok, a viszonyzó és a mondatszók. A mondat szerkezete: teljes és hiányos szerkezetű; tagolt, tagolatlan; egyszerű és összetett. A mondat jelentése. A mondat modalitása.</p>	<p>A nyelvi szintek rendszerének és néhány jellemzőjének ismerete. A magánhangzók és a mássalhangzók képzésének jellemzői, a magán- és a mássalhangzótörvények ismerete és helyesírása. Hangtani ismeretek alkalmazása az írásbeli és a szóbeli nyelvhasználat során. A szóelemek típusainak felismerése és megnevezése szóelemzések során. A magyar helyesírás alapelveinek alkalmazása és magyarázata példák segítségével. A szófajok rendszerének és fogalmának ismerete. A szófajok mondatbeli és szövegbeli szerepének értelmezése. A mondatok csoportosítása és elemzése szerkezetük szerint. A mondat elsődleges és másodlagos jelentésének felismerése. Mondatfajták elemzése grammatikai és szemantikai eszközökkel. Egyszerű mondat elemzése. A szintagmatikus szerkezetek felismerése és megnevezése.</p>

<p>2. 4. Logikai és grammatikai viszonyok az összetett mondatban</p> <p>2. 5. Jelentés</p>	<p>Az egyszerű mondat részei, felépítése. A szintagma mint nyelvi egység, az alárendelő és mellérendelő szintagmatikus szerkezetek. Mondatrészek (alany, állítmány, tárgy, határozók, jelzők).</p> <p>A mellérendelő összetett mondatok mint logikai-tartalmi viszonyok. Az alárendelő összetett mondatok mint a főmondat és a mellékmondatok grammatikai viszonyai. Sajátos jelentéstartalom a mellékmondatban.</p> <p>Hangalak és jelentés viszonya a nyelvi szinteken.</p>	<p>A mondatrészek megnevezése, fajtáinak ismerete, használatuk helyességének gyakorlása.</p> <p>A mellérendelő összetett mondat tagmondatai közötti logikai- tartalmi viszony megnevezése. Az alárendelő összetett mondat főmondata és mellékmondata közötti grammatikai viszony felismerése, megnevezése.</p> <p>A hangalak és jelentés viszonyának felismerése, megnevezése elemzések során.</p>
---	---	--

<p>3. A szöveg</p> <p>3.1. A szöveg és a kommunikáció</p>	<p>A szöveg egységeinek tényezői, szerkezeti egységei, szerkezettypusai.</p> <p>A szöveget alakító tényezők: a beszédhelyzet, a cselekvés, a szövegkörnyezet, az ismeret, a tapasztalat, az előismeret.</p> <p>A kommunikáció funkciói szerint: a tájékoztató, kifejező, érvelő és a felhívó szövegtípus.</p> <p>Szöveg szóban és írásban.</p>	<p>A különböző műfajú szövegek szerkezeti egységeinek felismerése, elemzése a szöveg szerkezettypusa szerint.</p> <p>Szövegelemzések végzése a kommunikáció tényezői mentén. Szövegalkotás fejlesztése a kommunikációs körülmények figyelembevételével (<i>sportesemények kapcsán riportok, kommentárok, hirdetés, hozzászólás stb. készítése</i>).</p> <p>Szövegelemzések során a kommunikációs funkciók felismerése. Szövegalkotási képességek fejlesztése a kommunikációs funkciók szerint.</p> <p>A szóbeli és az írásbeli kommunikáció különböző jellemvonásainak megismerése, alkalmazása feladathelyzetben.</p>
<p>3. 2. A szöveg szerkezete és jelentése</p>	<p>A szövegösszetartó erő jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemei.</p>	<p>A kapcsolóelemek felismerése szövegben. A lineáris és a globális kohézió eszközeinek megismerése és alkalmazása szövegelemzés és szövegalkotás során.</p>
<p>3. 3. A beszéd megszólaltatása</p>	<p>A beszéd zenei eszközei; a beszédet kísérő egyéb nem nyelvi jelek.</p>	<p>Rajzok, képek, szituációk (<i>a különböző sportágakhoz kapcsolódók</i>) elemzése, a hangzó beszéd zenei eszközei (a hangsúly, a hanglejtés, a hangszín stb.), valamint a beszédet kísérő nem nyelvi jelek (a gesztusok, a testtartás, az arcjáték stb.) mentén.</p>

4. Könyv- és könyvtárhasználat	Az információhordozók főbb típusai és használatuk.	A forráshasználat fejlesztése, az anyaggyűjtés forrásainak megismerése – a saját tapasztalatainknak és mások ismereteinek felhasználása – <i>(kedvenc sportolóm életútja, egy sportág szerepe az olimpiai játékok történetében stb).</i> A jegyzetelés technikájának megtanulása konkrét feladathelyzetben (hallott és írott szövegek alapján).
---------------------------------------	--	--

IRODALOM

Időkeret: 74 óra/év, 2 óra/hét

Témakörök	Óraszám
Bevezetés az irodalomba	4
Világirodalom	32
Színház- és drámatörténet	10
A középkor irodalma	10
A reneszánsz irodalom	8
A barokk irodalom	4
Az irodalom határterületei	2

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Tanulói tevékenységek
1. Bevezetés az irodalomba	Az irodalom fogalma, szerepe. Műnemek, műfajok. Irodalmi szövegek értelmezési lehetőségei.	A tanulók meglévő ismereteinek alkalmazása és bővítése. Lírai és prózai művek megközelítési módjai és értelmezési lehetőségei. Összehasonlító elemzések végzése.
2. Világirodalom		
2. 1. Mítosz – Mitológia	Mitológia történetek a görög és más népek mitológiájából; Pl. Hésziodosz: Istenek születése; <i>Gilgames-eposz.</i>	Önálló olvasás és szövegfeldolgozás fejlesztése. <i>Szemelvények olvasása a görög mitológiából.</i> Az eposz megismerése, a birkózásról fennmaradt első írásos emlékünknél (Gilgames és Enkidu). Önálló és közös olvasmányfeldolgozások, elemzések előzetes ismeretek felhasználásával.
2. 2. Az antikvitás irodalma	Részletek az Iliászból és az Odüsszeiából. Szemelvények a görög és	Szövegrészletek olvasása és értelmezése az eposzi kellékekkel összefüggésben. Homérosz verseny- és játékleírásai pl. Iliász 23. ének Akhilleusz rendezti Patroklosz tiszteletére, vagy Odüsszeia 8. ének: a phaiákok szigetén rendezett versenyek. A lírai szövegek olvasása kapcsán a műfaji jellemzők megismerése (hymnus, dal, epigramma, ecloga, óda). Lírai szövegek értelmezése megadott

<p>2. 3. Biblia</p>	<p>római líra néhány kiemelt alkotójától.</p> <p>Részletek az Ószövetségből (pl. a világ és az ember teremtése, a bűnbeesés története). Jellegzetes műfajok (pl. zsoltár, bizalomének, prófécia stb.). Részletek az Újszövetségből (pl. Máté evangéliumából, János jelenései, az Apokalipszis stb).</p>	<p>szempontok alapján. Az időmértékes verselés, jellegzetes verslábak, sorok és strófák megismerése.</p> <p>A Biblia könyvei felépítésének vizsgálata. A bibliai történetek olvasása során a szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése tanári segítséggel. Az elbeszélések értelmezése a szerkezeti és prózapoétikai jellemzők mentén. A műfaji jellemzők felismerése, a beszédhelyzet és a poétikai jellemzők vizsgálata.</p>
<p>3. Színház- és drámatörténet</p> <p>3. 1. A görög dráma és színház</p> <p>3. 2. Az angol reneszánsz dramaturgia és színház</p> <p>3. 3. A francia klasszicizmus és a klasszicista dráma</p>	<p>A görög színház és dráma kialakulása és jellemzői: A konfliktusos dráma – Szophoklész: Antigoné.</p> <p>W. Shakespeare: Rómeo és Júlia vagy Hamlet.</p> <p>Moliére: Tartuffe.</p>	<p>A színházi tapasztalatok összegyűjtése, az ismeretek önálló bővítése. A konfliktusos dráma elemzési eljárásának megismerése és alkalmazása.</p> <p>A középkori drámahagyományok, a hármas tagolású színpad, a színház, színészet megítélése. A drámaszerkezet vizsgálata. A konfliktusos modell alkalmazása, a korfordulós értékszerkezet feltárása, a drámai viszonyrendszer értelmezése, az eltérő magatartásformák jellemzése. Véleményformálás, érvelés, vita. Klasszicizmus, színpadiasság, mértéktartás, hármas egység ismerete. A konfliktusos dráma modell alkalmazása a komédiára. A szereplők viszonyrendszerének és motivációinak vizsgálata.</p>

		Az eltérő nézőpontok és magatartásformák értelmezése és értékelése.
4. A középkor irodalma	Szemelvények az európai középkor irodalmából (pl. Szent Ágoston: Vallomások, középkori himnusz költészet, a lovagi epika és líra, vágánsköltészet, Dante Alighieri, Francois Villon). A középkori magyar irodalom néhány jellemző prózaműfaja (pl. Halotti beszéd és könyörgés, Szent István intelmei Imre herceghez, Margit-legenda stb.).	Részletek olvasása, elemzése tanári segítséggel. Lovagi tornák, bajvívások megismerése. Az allegorikus kifejezésmód és az önreflexivitás néhány poétikai eszközének kiemelése és értelmezése tanári irányítással. Szövegrészletek vizsgálata megadott szempontok szerint.
5. A reneszánsz irodalma	A reneszánsz irodalmának történelmi, szellemi és művészeti háttere. Szemelvények az európai reneszánsz irodalmából (Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio); A humanizmus és a reformáció Magyarországon. Portrék a magyar reneszánsz irodalmából (Janus Pannonius, Balassi Bálint).	A kor irodalmával kapcsolatos ismeretek feldolgozása. Művek olvasása, értelmezése megadott szempontok alapján. Az elbeszélés műfaji jellemzőinek ismerete és alkalmazása műértelmezés során. Reneszánsz jellemzők feltárása verselemzés során. A Balassi- költészet témáinak, néhány lényeges kérdésfeltevésének megismerése és megértése verselemzések során.
6. A barokk irodalom	A barokk irodalmának történelmi, szellemi, művészeti környezete, a korszak magyar irodalma. Szemelvények Pázmány Péter és Mikes Kelemen műveiből. Zrínyi Miklós és a barokk eposz.	Műveltségbővítés, összehasonlítás. Önálló, otthoni olvasás, órai megbeszélés, elemzés, értelmezés megadott szempontok szerint. Műfaji-stiláris jellemzők vizsgálata, szövegalkotás. Az antik eposz és a barokk eposz összehasonlítása.
7. Az irodalom határterületei	Mítosz, mese és kultusz.	Film- és könyvsikerek elemzése korunk kultúrájából. (Sándor Pál – Mándy Iván: <i>Régi idők focija</i>)

Követelmények

- Ismerje a kommunikáció tényezőit, funkcióit és a tömegkommunikáció sajátosságait. Legyen képes a címzettnek, a témának, a beszédhelyzetnek megfelelő szóbeli és írásbeli szövegalkotásra. Legyen képes a médiaműfajok ismeretében az önálló véleményalkotásra, kritikus magatartás kialakulására befogadásukban.
- Ismerje a sporttal kapcsolatos rádiós és tévés műsorokat, azok struktúráját, a társadalomban betöltött szerepét. Tudja kritikusan szemlélni ezek szerepét a sport megítélésében (világbajnokságok, olimpiai közvetítések, dopping-ügyek stb.). Ismerje a Képes Sportot, Nemzeti Sportot stb.
- Nevezze meg a nyelvi szintek rendszerét, a szóalkotás módjait. Fogalmazza meg a nyelvi szintek egymásra épülésének szabályait. Legyen képes hangtani, alaktani, szótani és mondattani ismereteit szóbeli és írásbeli szövegalkotásai során felhasználni. Ismerje a magyar helyesírás rendszerét. Legyen képes a tanult helyesírási szabályokat felidézni, helyesen alkalmazni, az esetleges hibákat javítani. Tudja önállóan használni a Helyesírási szabályzatot és a Magyar helyesírási szótárt. Törekedjen írásbeli munkáiban a rendezett írásképre.
- Ismerje fel a szöveg szerkezeti egységeit. Legyen képes szövegelemzések végzésére a kommunikációs folyamatok mentén. Ismerje fel a szöveg nem nyelvi tényezőinek szerepét a szövegalkotásban és a szövegbefogadásban. Tudja megfelelően használni a szöveg jelentésbeli és grammatikai kapcsolóelemeit szóbeli és írásbeli szövegalkotásai során. Megfelelően alkalmazza a szöveg szerkezetével kapcsolatos ismereteit szövegszerkesztési feladatokban. Ismerje a jegyzetelés technikáját és tudja alkalmazni megfelelő feladathelyzetben (hallott és írott szöveg alapján egyaránt).
- Ismerje a műnemek (epika, dráma, líra) és hozzájuk kapcsolódó műfajok sajátosságait. Legyen képes az epikai művekben szereplők közötti viszony felismerésére és ennek jellemzésére, a drámai művekben az idő-, tér- és cselekményszerkezet bemutatására. Tudjon különbséget tenni a szerző, az elbeszélő és a szereplők, valamint az elbeszélői nézőpont és a beszédhelyzet között. Tudjon lírai műveket elemezni annak kompozíciója mentén és verstani ismeretek segítségével. Legyen képes az olvasott műveket elhelyezni az adott korstílusban és az alkotói életműben.

10. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás és megértés

Az érvelés technikájának alkalmazása irodalmi művek elemzése, mindennapi kérdések megvitatása során. Szónoklatnak, alkalmi beszédnek, illetve ezek egyes részleteinek önálló kidolgozása: bevezetés (a jóindulat megnyerése, témamegjelölés), tárgyalás (elbeszélés, bizonyítás, cáfolás), befejezés (összefoglalás, kitekintés). Kiselőadás készítése valamely eszmetörténeti, stílustörténeti vagy a korszak művészeti-irodalmi életére vonatkozó kérdésekről.

Olvasás, írott szöveg megértése

A szövegelemzés módszereinek gazdagítása szövegtani, retorikai és irodalomtörténeti ismeretek bevonásával. Szövegek műfaji, tematikus, motivikus stb. kapcsolatainak és különbségeinek felismerése és elemzése. Különböző korstílusokat reprezentáló szövegek stílussajátságainak felismerése. Irodalmi szövegek jelentésrétegeinek feltárása. Irodalmi

szövegeken kifejezésmódok, stílus eszközök, a különböző stílusrétegek és a köztük lévő viszony feltárása.

Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás

Az érvek fajtáinak, az érvelés módszereinek használata érvelő szövegtípus írásakor. Hivatalos szövegek (meghatalmazás, elismervény, jegyzőkönyv, szakmai önéletrajz) jellemzőinek ismerete és önálló szövegalkotási feladatok végzése ezekben a műfajokban. Esszé írása valamely művelődéstörténeti vagy stílustörténeti korról, esetleg a művészeti, irodalmi életre vonatkozó egyéb kérdésekről. Önálló elemzések készítése egy lírai vagy epikus alkotásról megadott szempontok alapján. A helyesírási ismeretek kiegészítése. Kellő tempójú, olvasható, rendezett íráskép kialakítása.

Tanulási képességek fejlesztése

Az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a könyvtári katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az Internet kínálta lehetőségekkel. A megfelelő információk kiválasztása, rendszerezése, bibliográfia, forrásjegyzék összeállítása. Az információfeldolgozás, az idézés technikai szabályainak és etikai normáinak ismerete és alkalmazása. A szöveg megértését biztosító néma olvasás, szöveghű felolvasás gyakorlása. A kommunikációs helyzetnek megfelelő hangnem, nyelvváltozat, stílus kiválasztása. Az érvelés alkalmazása irodalmi művek elemzésekor, mindennapi kérdések megválaszolásában és a különféle tantárgyak feladatainak megoldásában.

Ismeretek az anyanyelvről

A nyelvi norma és a társadalmi igény összefüggéseinek vizsgálata, s ennek megfelelően döntés nyelvhelyességi kérdésekben és a nyelvhasználat kontrollja. Közéleti és hivatalos szövegek, néhány klasszikus és mai szónoki beszéd műfaji jellemzőinek megfigyelése és elemzése, a szerkesztésmód, nyelvi kifejezésmód, retorikai eszközök használata mentén. Az érvelés technikájának ismerete és alkalmazása, az érvek, ellenérvek felsorakoztatása, deduktív vagy induktív érvelés, a cáfolat módszerei. A retorikai eszközök megnevezése és hatásának értelmezése irodalmi szövegekben, értekező prózában, publicisztikai írásokban és a hangzó beszédben. A helyesírási ismeretek bővítése a nem latin betűs tulajdonnevek és az idegen szavak helyesírásával.

Ismeretek az irodalomról

Ismeretek gyűjtése a magyar és a világirodalom kiemelkedő alkotóiról és fontosabb műveikről. A tanult művelődéstörténeti kor és a stílusirányzatainak bemutatása. Az ismert művek elhelyezése az adott korstílusban és az alkotó életpályájában. A művek jelentésrétegeinek feltárása, értelmezési lehetőségeinek megismerése. A szövegek elemzése megadott vagy választott szempontok mentén, irodalomelméleti és műfajelméleti ismeretek felhasználásával. Az irodalmi kánonba tartozó művek kortársi és utókori hatásának vizsgálata. A korabeli társművészetekkel (zene, képzőművészet) való kapcsolatok, párhuzamok megfigyelése, elemzése.

Ítélnőképesség, erkölcsi és esztétikai magatartás

Önálló véleményalkotásokban és az irodalmi szövegekben megjelenő álláspontok követése, az eltérő vélemények elfogadása vagy cáfolása. A kifejezésmódok, stílus eszközök jellemzőinek megfigyelése, értelmezése, az elemzett művek mondanivalójának világos összefoglalása. Írásbeli és szóbeli kommunikáció közéleti és irodalmi értékű mintáinak elemzése, esztétikai és etikai kérdéseinek felvetése, értelmezése. A feldolgozott irodalmi művek jelentésének, erkölcsi tartalmának megfogalmazása.

MAGYAR NYELV

Időkeret: 37 óra/év, heti 1 óra/hét

Témakör	Óraszám
Kommunikáció	8
Nyelv és társadalom	5
Nyelvi szintek	4
A szöveg	6
A retorika alapjai	8
Könyv- és könyvtárhasználat	2

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanuló tevékenységek
Kommunikáció	A szövegfajták tartalmi és formai jellemzőinek kapcsolata a kommunikációs folyamattal.	A szövegtípusok megválasztása a kommunikációs körülmények figyelembevételével. Szövegtípusok jellemzőinek ismerete a kommunikációs funkciók és szintek szerint (magánéleti szövegek, egyházi szövegek, tudományos szövegek, szépirodalmi szövegek, <i>a sport világával kapcsolatos szövegek</i>).
1. 2. Nyelvi és vizuális kommunikáció	Az emberi kommunikáció nem nyelvi formái (gesztusok, mimika, térközszabályozás, tekintet, külső megjelenés, csend).	A nem nyelvi formák szerepének ismerete, a nyelvi kommunikáció megerősítése. <i>Mozdulatok, gesztusok szerepének elemzése az egyes sportágakban, fontosságuk felismerése a csapatjátékokban.</i>
1.3. Kommunikációs funkciók és közlésmódok	A vizuális és a nyelvi jel, a vizuális és a nyelvi kommunikáció. A különböző közlésmódok kommunikációs funkciói (párbeszéd, történetmondás, levél, üzenet, feljegyzés, köszönés, megszólításformák).	A vizuális kommunikáció szerepének megismerése, a vizuális és a nyelvi kommunikáció egymásra hatásának elemzése. Szövegalkotás a különböző kommunikációs funkciók szem előtt tartásával, szituációk elemzése, eljátszása. A mindennapi kommunikációs szituációk sajátosságainak tudatosítása, bizonyos helyzetek elemzése.

<p>1.4. Személyközi kommunikáció</p>	<p>A közvetlen emberi kommunikáció néhány sajátossága. A mindennapi – nyilvános és magánéleti – élethelyzetek néhány tipikus kommunikációs konfliktusa és lehetséges feloldásuk.</p>	<p>A kommunikációs zavarok felismerése, kezelése, <i>sportteljesítménnyel kapcsolatos reakciók elemzése (sikerek, kudarcok).</i></p>
<p>Nyelv és társadalom 2. 1. Nyelvváltozatok</p>	<p>Rétegzettség és norma a nyelvhasználatban. A nyelvváltozatok eltérő kifejezési formái, tartalmi és magatartásbeli követelményei.</p> <p>Társadalmi és területi nyelvváltozatok.</p> <p>A főbb nyelvváltozatok: a köznyelv, a regionális köznyelv, a nyelvjárások és a csoportnyelvek (szaknyelv, rétegnyelv, ifjúsági nyelv, <i>hobby nyelv: sport, szleng).</i></p>	<p>A köznyelv és a nyelvváltozat fogalmának és kapcsolatuknak ismerete. A különböző nyelvváltozatok kifejezésformáinak és tartalmi elemeinek ismerete, az ezekhez kapcsolódó magatartási minták elemzése. A főbb nyelvjárásokról alapismeretek szerzése. A nyelvjárásokhoz való pozitív viszony erősítése. Az egyes nyelvváltozatok felismerése és jellemzőinek ismerete. Az ifjúsági nyelv sajátosságainak feltárása. <i>A hobby nyelv közül a sportágakhoz kapcsolódó kifejezések, az idetartozó szleng ismerete, elemzése.</i></p>
<p>Nyelvi szintek 3.1. A mondat szintagmatikus szerkezete</p>	<p>A mondat az élőbeszédben és az írott nyelvben.</p>	<p>A mondatok szerkesztettségének jellemzése az élőbeszédben és az írott nyelvben.</p>
<p>A szöveg 4.1. A szöveg szóban és írásban</p>	<p>A szóbeliség és az írásbeliség hatása a szövegformálásra és a szöveg előadására. A szövegfonetikai eszközök, írásjelek, bekezdések.</p>	<p>A szóbeli és az írásbeli közlésmód különbségének megfogalmazása. A szövegalkotás képességének fejlesztése szóban és írásban. A szövegfonetikai eszközök helyes használatának elsajátítása és alkalmazása. A témaváltás felismerése és jelölése, bekezdések szerkesztése.</p>

<p>A szövegtípusok</p>	<p>Szövegtípusok kommunikatív, szerkezeti, nyelvi jellemzői. A továbbtanuláshoz, illetve a munka világában szükséges szövegtípusok (pl. kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, meghatalmazás, hozzászólás).</p> <p>Ismeretterjesztő szövegek jellemzői. A monologikus és a dialogikus szövegtípusok (pl. előadás, vita).</p>	<p>A cél és a téma összefüggéseinek érvényesítése szóban és írásban.</p> <p>A különböző típusú szövegek jellemzőinek ismerete, elemzése megadott szempontok alapján. A szövegértő olvasás fejlesztése. Kérvény, önéletrajz, hivatalos levél, pályázat, meghatalmazás, <i>átigazolás kérése</i> stb. írása.</p> <p>Ismeretterjesztő szövegek elemzése, pl. a címzettek, a téma, a szóhasználat, a megszerkesztettség szempontjából.</p> <p>A kommunikáció iránya szerinti szövegtípusok létrehozása.</p>
<p>A retorika alapjai</p> <p>5. 1. A nyilvános beszéd</p> <p>5. 2. Érvelés, megvitátás</p>	<p>A retorika mint a meggyőzés művelete a gondolatközlésben. A nyilvános beszéd, a közszereplés főbb nyelvi és viselkedési kritériuma. Az élőbeszéd fajtái. A beszéd felépítése, a szövegszerkesztés lépései az anyaggyűjtéstől a megszólalásig.</p> <p>Az érvelés, az érvelés beszédhelyzete és eszközei. Az írásbeli meggyőzés eljárásai, az érvelés műfajai: a bizonyítás, a cáfolat, néhány érvtípus. Hitelesség, hatás, meggyőzési</p>	<p>Annak megismerése, hogy a nyilvános beszéd különböző műfajaiban más-más módon érvényesülnek a kommunikáció funkciói, és a kommunikáció tényezőinek is meghatározó szerepe van. Valós helyzethez kötve készítsenek beszédet, lépésről lépésre figyelemmel kísérve a szövegszerkesztés menetét.</p> <p>Érvelő szöveg alkotása a háromtagú érv felhasználásával: tétel, bizonyíték, összekötő elem a bizonyíték és a tétel között. Az érvek fajtáinak (meghatározásból levezetett érv,</p>

	<p>szándék. A manipuláció felismerése, értékelése.</p> <p>A szöveg kidolgozása.</p>	<p>ok-okozati összefüggésből származó érv stb.) megismerése, ezek alkalmazása. A meggyőző érvelés alapjai: az érv fölépítésének, az érvfajtáknak, az érvek elrendezésének ismerete, ezek gyakorlati alkalmazása. Néhány klasszikus szónoki beszéd önálló elemzése. Modern témájú beszéd megfogalmazása kidolgozása, ebben a szövegösszefüggés megteremtése, a bekezdések megszerkesztése, nyelvi és stílusformálás (pl. <i>Szervezd be társaidat a saját egyesületedbe – győzd meg őket arról, hogy ez a legjobb</i>).</p>
Könyv- és könyvtárhasználat	<p>Könyvtári katalógusok, számítógépes adatbázisok, internet szerepe az információszerzésben, témák feldolgozásában. A forráshasználat etikai normái és formai kötöttségei.</p>	<p>Anyaggyűjtések a könyvtárban és az Internet segítségével. A katalógusok és az ETO-számok ismerete. Az interneten történő anyaggyűjtés során a különböző keresőprogramok használata (pl. <i>Az olimpiai játékok története</i>).</p>

IRODALOM

Időkeret: 74 óra/év, 2 óra/hét

Témakörök	Óraszám
Az európai felvilágosodás irodalma	10
A magyar felvilágosodás irodalma	15
Az európai romantika irodalma	10
A magyar romantika irodalma	30
Színház- és drámatörténet	5

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
<p>1. A felvilágosodás irodalma</p> <p>Az európai felvilágosodás irodalma</p>	<p>A felvilágosodás irodalmának történelmi, szellemi, művészeti háttere.</p> <p>Az angol felvilágosodás (Jonathan Swift: Gulliver utazásai, Daniel Defoe: Robinson Crusoe, William Blake: A Tigris).</p> <p>A francia felvilágosodás (Rousseau: Értekezés az emberek közötti egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól, Voltaire: Candide avagy az optimizmus).</p> <p>A német felvilágosodás és klasszika (Goethe: Vándor éji dala).</p>	<p>A felvilágosodás jelentősége az újkori gondolkodás történetében, a felvilágosodás és az irodalom kapcsolatának feltárása.</p> <p>Egy-egy epikai mű vagy műrészlet értelmezése megadott szempontok szerint tanári segítséggel.</p> <p>A dal műfaji és poétikai jellemzőinek feltárása. A fordítás problematikája, néhány fordítás egybevetése, a jelentésbeli eltérések megfogalmazása.</p>
<p>1. 2. A magyar felvilágosodás irodalma</p>	<p>A magyar felvilágosodás irodalmának történelmi, szellemi, művészeti háttere.</p> <p>Néhány szerző és mű a magyar felvilágosodás irodalmából (Bessenyei György, Batsányi János, Kazinczy Ferenc, Kármán</p>	<p>A magyar felvilágosodás feltételei, előzményei, környezete, irányzatai és stílusirányzatai, irodalmi élet, nemzeti modernizáció és irodalom kapcsolatának megismerése.</p> <p>A szövegek kommunikációs</p>

	József). Csokonai Vitéz Mihály és Berzsenyi Dániel alkotói portréja.	szándékának, gondolatmenetének vizsgálata megadott szempontok mentén tanári segítséggel. Művek, műrészletek poétikai jellemzőinek feltárása, összehasonlítása. Olvasás és értelmezés önálló kérdésfeltevéssel és megadott szempontok alapján.
A romantika irodalma Az európai romantika irodalma	A romantika irodalmának történelmi, szellemi, művészeti háttere. A német romantika irodalmából néhány mű vagy műrészlet (pl. Hölderlin, Novalis, E. T. A. Hoffmann: Az arany virágcserep). Az angol romantika irodalmából néhány mű vagy műrészlet (pl. W. Wordsworth: Táncoló tűzliliomok, S. T. Coleridge: Kubla kán, Shelley: Óda a nyugati szélhez, Keats: Óda egy görög vázához). A francia romantika irodalmából (pl. V. Hugo). Az orosz romantika irodalmából (A. Sz. Puskin: Jevgenyij Anyegin).	Stílusirányzat, nemzeti romantikák, fontosabb világképi (egyéniségkultusz, személyesség, történetiség, természetkultusz, elvagyódás) és poétikai (eredetiség, vallomásosság, műfajkeveredés, egyéni jelképzés, szimbólumhasználat, irónia, szándékolt töredékesség, magánmitológia) jellemzők feltárása. Az elbeszélő szöveg romantikus jellemzőinek vizsgálata. Lírai művek értelmezése a beszédhelyzet, a szerkezeti felépítés és a képrendszer vizsgálatával.

<p>2.2. A magyar romantika irodalma</p>	<p>A magyar romantika történelmi, szellemi, művészeti háttere. Kölcsy Ferenc és Vörösmarty Mihály alkotói portréja. Petőfi Sándor és Arany János alkotói életműve.</p> <p>A magyar regény kezdetei, Jókai Mór; (pl. Az arany ember)</p>	<p>A reformkor és a romantika viszonya, a klasszicizmus és a felvilágosodás továbbélése, népiesség, irodalmi élet jellemzőinek összegyűjtése. Lírai művek értelmezése vagy összehasonlító értelmezése megadott vagy a tanulók által javasolt szempontok mentén. Egy-egy pályakép önálló feldolgozása. Műfaji jellegzetességek, kérdésfeltevések, motívumok vizsgálata. Egy regény közös értelmezése (tér- és időviszonyok, cselekmény, karakterek és motívációik, kérdésfeltevés, nézőpont, romantikus jegyek) mentén.</p>
<p>3.Színház- és drámatörténet</p> <p>3.1. A modern magyar színháztörténet kezdetei</p>	<p>Katona József: Bánk bán</p>	<p>A dráma értelmezése a konfliktusos és a középpontos drámamodell alkalmazásával, a mű kérdésirányainak megbeszélése, a szereplők indítékainak feltárása, a tragikum értelmezési lehetőségeinek megvitatása.</p>

Követelmények

- Tudja megnevezni és jellemezni a fontosabb szövegtípusokat a kommunikációs funkciók és a kommunikációs terek szerint. Legyen képes megfogalmazni az írásbeli és a szóbeli közlésmód különbségét. Legyen képes egy adott kommunikációs helyzetnek megfelelő hangnemet, nyelvváltozatot, stílusréteget kiválasztani.
- Ismerje a művelt köznyelv (regionális köznyelv), valamint a nyelvváltozatok nyelvhelyességi normáit, tudja elemezni az ezekhez kapcsolódó magatartási mintákat. Ismerje a nyelv társadalmi tagolódását, kitüntetetten a hobbinyelvek közül a sport, azon belül az egyes sportágakra vonatkozó szakkifejezéseket, esetleges szlenget. Legyen képes saját nyelvhasználatát kritikusan értékelni.
- Tudja alkalmazni az érvelés technikáját irodalmi elemzések, mindennapi kérdések és különféle tantárgyak feladatainak megoldásában. Legyen képes különféle műfajú szövegek alkotására – előadás, hozzászólás, értekezés, magyarázat stb. Ismerje az idézés szabályait és etikai normáit. Tudjon néhány klasszikus és mai szónoki beszédet elemezni.

- Legyen képes az irodalmi művekben megjelenő álláspontok követésére, az eltérő vélemények megértésére, újrafogalmazására, valamint értelmezésük világos összefoglalására.
- Tudja szóban és írásban a tanult irodalomtörténeti korszakokat és stílusirányzatokat bemutatni. Legyen képes egy olvasott mű jelentésének, erkölcsi tartalmának megfogalmazására.

11. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás és megértés

Szóbeli megnyilatkozás során igényes kifejezőmód és egyéni stílus megjelenése. Irodalmi, művészeti élményekről, valamint napi problémákról önálló véleményalkotás különféle műfajokban: élménybeszámoló, hozzászólás, érvelés stb. Lényegre törő, logikus felépítésű, fogalomhasználatában igényes szövegek alkotása. Olvasott epikai művek bemutatása a kommunikációs helyzetnek megfelelően, jól követhető szempontok mentén. A XX. századi művek értelmezésében újfajta befogadói magatartás kialakítása, a saját olvasatok indoklása. Művek szóbeli elemzése, összehasonlító elemzése megadott tematikai és poétikai szempontok követésével.

Olvasás, írott szöveg megértése

Olvasott szakmai, publicisztikai szövegek elemzése a szerkezete, stiláris eszközei, a kifejtettség és információs gazdagság figyelembevételével. A szakmai-tudományos, publicisztikai szövegek kritikai és kreatív olvasása a metaforikus jelentések feltárása és értelmezése érdekében. A mondat- és szövegszerkezet stiláris lehetőségeinek, a szavak hangulatának, stílusértékének vizsgálata. Művek összehasonlítása műfaji sajátosságok, poétikai és nyelvi eszközök követésével. Különbségtétel az allegorikus és szimbolikus ábrázolás között, ezek közötti különbségek értelmezése elemzések során.

Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás

Irodalmi, művészeti élményekről, valamint napi problémákról önálló vélemény kifejtése különféle műfajokban: ajánlás, glossza, riport, kisértékezés stb. Formailag tagolt, lényegre törő, kifejtett szöveg alkotása a tájékoztató, érvelő és meggyőző közlésformák valamelyikében. Önálló műelemzés készítése megadott vagy választott szempontok alapján. Az írásbeli kommunikáció érdekében a megfelelő nyelvi és stílus eszközök használata. Az előre megadott írásbeli feladatok elvégzéséhez önálló könyvtári munka, anyaggyűjtés, az információ-feldolgozás szabályainak megtartása mellett. Szövegformálási, szerkesztési, stilisztikai és helyesírási hibák javítása. A helyesírás értelmező szerepének megfigyelése különféle műfajú szövegekben. A számítógépes szövegszerkesztés helyesírási problémáinak megismerése.

Tanulási képességek fejlesztése

Szövegelemzési technikák alkalmazása különféle műfajú szövegek – tudományos, publicisztikai, ismeretterjesztő, közéleti – jelentésének feltárásakor. Szövegformálási, szövegszerkesztési és helyesírási problémák megnevezése, a hibák önálló javítása. Szövegalkotáshoz anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, ehhez jegyzet, vázlat, hivatkozás és forrásjegyzék készítése. Az ismeretterjesztő irodalom kreatív felhasználása feljegyzés, kiselőadás, hozzászólás formájában. A stílus és a nyelvhelyességgel kapcsolatos

ismeretek alkalmazása a mindennapi kommunikációban, a szépirodalmi szövegek elemzésében, a szövegszerkesztési gyakorlatokban.

Ismeretek az anyanyelvről

Különbéle műfajú szövegek feldolgozása – szakmai-tudományos, publicisztikai, közéleti, irodalmi – jelentéstani és stilisztikai szempontok mentén. A nem nyelvi stílusesszközök stílusértékének felismerése. A helyesírás és a stílus kapcsolatának feltárása. A képszerűség stílusesszközökének, a grammatikai formák stílusértékének feltárása szövegekben. A zeneiség stílusesszközökének a bemutatása, szerepük feltárása mindennapi és szépirodalmi szövegekben egyaránt. A nyelv, a beszéd, a szöveg és a stílus összefüggéseinek felismerése. Stílust meghatározó tényezők szerepének értékelése a szövegalkotásban és a szövegértésben.

Ismeretek az irodalomról

Az európai és a magyar hagyományok és a modernség együttthatásának, egyedi megjelenési formáinak felismerése, értelmezése egy adott életműben, az egyes alkotásokban. A hagyományos műnemi és műfaji keretek átalakulása során az új regénytípusok és regényszerkezetek, a tárgyias líra, az összetett hangneműség, a groteszk és az irónia megjelenése az irodalmi művekben. Művek elemzése, összehasonlítása megadott és választott szempontok alapján. Stílusirányzatok jellemzőinek felismerése, elemző bemutatása irodalmi és képzőművészeti alkotásokban. Irányzatok korszakolása, csoportosítása.

Ítéloképesség, erkölcsi és esztétikai magatartás

A megfelelő stílus és magatartás megtalálása ismeretlen kommunikációs helyzetekben. A szóbeli és írásbeli kommunikáció érdekében szabatos és hatásos nyelvi kifejezémód, megalapozott döntés nyelvhelyességi, stilisztikai kérdésekben. Jellemző hőtípusok, élethelyzetek, konfliktushelyzetek (szerelem, felnőtté válás, bűn, bűnhődés, kiszolgáltatottság stb.) értelmezése, értékelése, megvitatása. Az emberi kapcsolatok szociális tartalmainak érzékelése, értékelése. Annak megvitatása, hogy a különféle alkatoknak, magatartásformáknak, világlátásnak milyen szerepük van az életművek alakításában. Társadalomkritikai, filozófiai hatások megfigyelése az életművekben, az egyes alkotásokban. Az értékek átrendeződésének, az értékkeresés és az értékválság folyamatának megfigyelése, értelmezése és következtetések levonása egy-egy mű elemzése során.

MAGYAR NYELV

Időkeret: 37 óra/év, 1 óra/hét

Témakör	Óraszám
Ember és nyelv	2
Kommunikáció	2
A szöveg	10
A nyelvi szintek	4
A retorika alapjai	4
Stílus és jelentés	12

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Ember és nyelv	A nyelv, mint jelrendszer. A jel, jelek, jelrendszerek a nyelvi és nem nyelvi közlésben.	Jelrészek pótlása szabályok és használati utasítások ismerete alapján. Nyelvi jelek besorolása a megfelelő nyelvi rendszerek kategóriáiba.
2. Kommunikáció A nyelvhasználat mint kommunikáció	A kommunikációs folyamat tényezői és összefüggésük.	Az összefüggések megértése, bizonyítása beszédhelyzetek elemzésével, szövegértelmezéssel, szövegalkotással.
3. A szöveg Szöveg a médiában Szövegértelmezés	A szöveg egységének tényezői, feltételei, elsődleges és mögöttes jelentése. A publicisztikai és a tájékoztató műfajok, valamint az elektronikus média hagyományos (rádió, televízió) és új közlésmódjai (e-mail, internet stb.). Az új közlésmódok társadalmi hatása. A kontextuális jelentés (pl. előre- és visszautalás, makro- és mikrostruktúra, hiányos	Irodalmi és nem irodalmi szövegek elemzése, jelentésrétegeinek feltárása. Az elektronikus média közlésmódjainak jellemzőit ismerje, legyen tisztában ezek hatásával, (<i>sportközvetítések, sporthírek, kommentárok stb.</i>) s tudja megfogalmazni az ezzel kapcsolatos véleményét. A média társadalmi hatásának és a sportra gyakorolt hatásának kritikus megfogalmazása. Szövegek elemzése a kontextuális jelentés mentén.

	mondat, szórend, egyeztetés). A téma értelmezése mindennapi, tudományos és szépirodalmi szövegekben.	A mindennapi életből vett szövegek, <i>sport publicisztikai</i> , valamint tudományos és szépirodalmi művek elemzése, értelmezése.
4. A nyelvi szintek		
4. 1. A mondat a szövegben	A mondat és a szöveg.	A mondat és a szöveg jellemzői, a megszerkesztettség, a beszerkesztettség, összetartó erő és a szerkezeti összekapcsoltság fogalmának használata elemzések során.
4. 2. Szókincs és frazeológia	A szókincs változásának okai, a szókészlet rétegei.	A szókincsváltozás társadalmi, anyagi, szellemi kulturális okainak feltárása. A szókészlet rétegeinek megnevezése példákkal.
A retorika alapjai		
5. 1. A vita	A vita értelmezése, a kulturált vitatkozás kritériumai.	A kommunikációs készség fejlesztése, a retorikai ismeretek bővítése. Mindennapi kommunikációs helyzetek értékelése, konfliktusok elemzése (<i>pl. bírói ítélet értékelése jogos – nem jogos</i>). A vita kommunikációs szabályainak alkalmazása, a főbb disputatechnikák ismerete.
Stílus és jelentés	Stílus és jelentés a mindennapi nyelvhasználatban, a szaknyelvben és a szépirodalomban. A szavak jelentésszerkezete: a jelentésmező, a denotatív és a konnotatív jelentés.	A stílusérzék fejlesztése, a stílus és a jelentés kapcsolatának feltárása. A szöveg jelentése és a stílus összefüggéseinek ismerete, és a főbb jelentéstani fogalmak értelmezése. Szövegben a szavak konnotatív jelentésének megnevezése.

<p>A szójelentés</p>	<p>A nyelvi jelek csoportjai a hangalak és a jelentés viszonya alapján.</p> <p>A szóhasználati jelentés alapjai – az alapjelentés, mellékjelentés, alkalmi jelentés közti viszony.</p> <p>Egynyelvű szótárak: Magyar szinonimaszótár, Magyar értelmező kéziszótár, valamint kétnyelvű szótárak ismerete.</p>	<p>A hangalak és a jelentés viszonya, azonosalakúság, többértelműség, rokonértelműség fogalmának ismerete, szavak csoportosítása, elemzése. A jelentés – a jel tartalma, használati értéke, funkciója, lehetséges beszédbeli szerepe szabályszerűségének megismerése. Egy-egy szónak a mondatbeli és bizonyos beszédhelyzetben előforduló jelentéseinek feltárása.</p> <p>Címszavak keresése, a hozzá tartozó szócikkek legfőbb információtartalmának, jelölésmódjának magyarázata.</p>
<p>Állandósult nyelvi formák</p>	<p>Az állandósult szókapcsolatok, szokványos kifejezés módok stílusértéke (szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, közhelyek, nyelvi panelek, sztereotípiák).</p>	<p>Szó értékű nyelvi elemek, kötött szókapcsolatok, állandósult szókapcsolatok, frazeológiai egységek, közhelyek, nyelvi panelek, sztereotípiák felismerése, megnevezése, stílusértékének feltárása.</p>
<p>6. 3. Nyelvi-stilisztikai változatok</p>	<p>A stílus szerepe a jelentésteremtésben (nyelvi eszközök megválogatása, szerkesztése, hatásosság, többletjelentés, a stílus mint a beszélő attitűdjének kifejeződése stb.)</p>	<p>Annak felismerése, hogy a stílust a nyelvi elemek kiválasztása és elrendezésük módja alakítja ki, és ennek gyakoroltatása szóbeli és írásbeli szövegalkotások során. A stílust létrehozó nyelvi és kommunikációs tényezők értelmezése.</p>
<p>6. 4. Stíluszeszközök</p>	<p>A képszerűség stíluszeszközei és hatása: képek, képrendszerek. Az eufemizmus, evokáció, anakronizmus, állandó jelző, archaizálás.</p>	<p>A különféle stíluszeszközök felismerése, értelmezése. A szövegrendezés stílushatásának felismerése, értelmezése: az egyszerűbb alakzatok fajtáinak megnevezése és hatásuk elemzése.</p> <p>A főbb stílusrétegekbe tartozó</p>

<p>6. 5. Stílusréteg, stílusváltozat</p>	<p>Tipikus kommunikációs helyzetekben létrejövő, jellemző beszélt és írott nyelvi közlésmódok: a stílusrétegek (társalgási, közéleti, publicisztikai, a tudományos és a szakmai, szépirodalmi stílus.</p>	<p>szövegeket felismerése és jellemzése. Szövegek stílusának átalakítása.</p> <p>A közélet színtereinek, a közéleti és a hivatalos stílus kritériumainak, stiláris kötöttségeinek megismerése.</p> <p>A publicisztikai stílus főbb jellemzői, tipikus szóhasználatának, a megjelenítés közlésértékének (pl. tipográfia, képi világ) felismerése, elemzése (pl. <i>sportújságok</i>).</p> <p>Objektivitás és szubjektivitás, tény és vélemény stílusbeli különbségének felismerése a tömegkommunikációban. <i>Annak megismerése, hogyan jelenik ez meg a sport világában.</i></p> <p>A tudományos és a szakmai stílus sajátosságainak felismerése.</p> <p>Szépirodalmi és nem irodalmi szövegek stílusának összehasonlítása.</p> <p>A stílusorszakokról, stílusirányzatokról szerzett ismeretek felhasználásával stílustörténeti összehasonlítások végzése példák alapján.</p>
---	---	---

IRODALOM

Időkeret: 111 óra/év, 3 óra/hét

Témakörök	Óraszám
A modernség fordulata az epikában	9
Az előmodernség magyar epikája	8
A klasszikus modernség költészete	11
A klasszikus modernség a magyar irodalomban	63
Az avantgárd irodalma	7
Színház- és drámatörténet	9

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
<p>1. A klasszikus modernség irodalma</p> <p>A modernség fordulata az epikában</p> <p>1.2. Az előmodernség magyar epikája</p>	<p>A klasszikus modernség irodalmának történelmi, szellemi, művészeti háttere.</p> <p>A francia realista regény (Stendhal, Honoré de Balzac vagy Gustave Flaubert).</p> <p>Az orosz realizmus (Ny. V. Gogol: A köpönyeg, F. M. Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés vagy L. Ny. Tolsztoj: Ivan Iljics halála).</p> <p>Mikszáth Kálmán: A tót atyafiak és A jó palócok című novelláskötetből választott művek.</p>	<p>Egy-egy mű vagy műrészlet elemzése választott vagy megadott szempontok mentén.</p> <p>A karrierregény és a lélektani regény jellemzőinek ismerete, és elemzése. Önazonosságvesztés, csinovnyik, groteszk, tragikomikum, fantasztikum, eszmeregény, polifonikus regény – fogalmaknak ismerete és használata a művek elemzése során.</p> <p>Olvasói tapasztalatok mozgósítása, műfaji ismeretek (mese, legenda, ballada) előhívása és alkalmazása.</p> <p>A tót atyafiak novelláinak elemzése – a mese, legenda, beszédhelyzet és idősík, az elbeszélés műveletei, nézőponttechnika, egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd – szempontok mentén.</p> <p>A jó palócok novelláinak elemzése – a népi hagyományok, világmagyarázó elvek, a regényszerű olvasat lehetősége, balladaszerűség, elbeszélésmód – szempontok mentén.</p> <p>Műveltségbővítés, önálló ismeretszerzés.</p> <p>A líra új kifejezőmódbeli jellemzőinek azonosítása a versekben,</p>

<p>1.3. A klasszikus modernség költészete</p> <p>1.4. Klasszikus modernség a magyar irodalomban</p> <p>1.5. Az avantgárd irodalma</p>	<p>A klasszikus modernség világ- és emberképe, szellemiségének meghatározó alakítói, költészeti (művészeti) irányzatai; A klasszikus modernség poétikáiból (C. Baudelaire, P. Verlaine, A. Rimbaud, R. M. Rilke).</p> <p>A klasszikus modernség irodalmának kialakulása hazánkban, folyóirat-kultúra, Nyugat, Holnap; Ady Endre, Babits Mihály és Kosztolányi Dezső alkotói életműve. Móricz Zsigmond alkotó portréja.</p> <p>Versek, novellák a nyugatosoktól (Juhász Gyula, Tóth Árpád, Karinthy Frigyes).</p> <p>Az avantgárd és irányzatai (kubizmus, futurizmus, expresszionizmus, dada, szürrealizmus, konstruktivizmus).</p>	<p>szimbólum és az allegória közti hasonlóság és különbség vizsgálata, az új költészeteszmény jellemzőinek kiemelése.</p> <p>Forrásgyűjtés az új irodalmi törekvések és a Nyugat jelentőségéről. Műértelmezések, a nyelvi megalkotottság jellemzőinek vizsgálata, kapcsolatkeresés a magyar lírahagyománnyal. Az életmű gazdagságának, műfaji és tematikai, formai, poétikai változatosságának megismerése. Összehasonlító elemzések. Világlátás és kifejezőmód sajátosságainak bemutatása egy-két mű elemzésével.</p> <p>Anyaggyűjtés (esetleg portfólió-készítés) az avantgárd témaköréből megadott szempontok szerint. Versolvasás és reflektálás – frontális beszélgetés.</p>
<p>2. Színház- és drámatörténet</p>	<p>Madách Imre: Az ember tragédiája.</p>	<p>Műfaji –tematikus megközelítés, a mű hagyományba ágyazottsága mellett. Kérdések értelmezése közösen, a válaszlehetőségek részletes vizsgálata szoros szövegolvasással.</p>

Követelmények

- A tanuló legyen képes egy váratlan, új kommunikációs helyzetben a megfelelő stílus és magatartásforma kiválasztására. Tudjon a különféle beszédhelyzetekre kritikusan reagálni. Ismerje a nyelvet, a beszédet, a szöveget és a stílus összefüggéseit. Tudja értékelni a stílust meghatározó tényezők szerepét a szövegértésben és a szövegalkotásban egyaránt.
- Képes legyen lényegre törő, világos felépítésű szövegalkotásra – a tájékoztató, az érvelő, meggyőző, vitázó – közlésformában. Tudjon véleményt alkotni különféle műfajban a sportról, az egészséges életmódról, a mindennapi élet problémáiról, irodalmi, művészeti élményről szóban és írásban. Tudjon önállóan javítani szövegszerkesztési, stilisztikai és helyesírási hibákat. Legyen képes önálló könyvtári munkára feladatainak elvégzéséhez.
- Ismerje a helyesírás kommunikációs szerepét, törekedjen írásbeli munkáiban az írásjelek árnyalt használatára. Ismerje és tudatosan használja a helyesírási ismereteit a számítógépes szövegszerkesztésben.
- Legyen képes megadott vagy választott szempontok alapján epikai, drámai és lírai művek bemutatására, elemzésére írásban és szóban egyaránt. Tudjon összehasonlító elemzéseket végezni adott tematikai és poétikai szempontok mentén. Legyen képes egy adott műben szereplő hőstípus bemutatására, jellegzetes konfliktushelyzeteknek elemzésére, értelmezésére.

12. évfolyam

Fejlesztési feladatok

Beszédképesség, szóbeli szövegalkotás és megértés

A szóbeli előadás témájának és céljának megfelelő szöveg létrehozása különféle közlésformákban: ismertetés, összehasonlítás, kifejtés, összegzés. Önálló véleményalkotás olvasmányélményről a műfajnak, a témának és a címzettnek megfelelően. Adott vagy önállóan megfogalmazott probléma többoldalú megközelítése, feldolgozása. A választott tárgyalási szempontok sokfélesége közötti mérlegelés, a döntés indoklása. Irodalmi és nem irodalmi szövegek jelentésének önálló feltárása, megvitatása.

Olvasás, írott szöveg megértése

Irodalomelméleti, nyelvészeti szakszövegek olvasása, feldolgozása, ismeretanyaguk beépítése a tanulási folyamatba. A szöveg és az olvasó egymásra hatásának vizsgálata irodalmi művek elemzésekor, milyen hatással van a megértésre az olvasó előzetes tudása, élettapasztalata, érzelmei. A kortárs irodalmi művek befogadásában, megértésében egy újfajta olvasói attitűd kialakítása: nyitottság a szokatlan szerkezetű, nyelvhasználatú szövegek iránt. Az európai és a magyar szöveghagyományt újraíró művek elemzése, értelmezése. Irodalomtörténeti és nyelvtörténeti tanulmányok olvasása és feldolgozása. A különféle műfajú és témájú szövegek koherenciájának, szerkezeti és stílusi minőségének vizsgálata, értékelése.

Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás

Az értekezés és az esszé írás gyakorlása a műfaji sajátosságokat figyelembe véve, megfelelő, igényes nyelvhelyességgel és egyéni stílusban. A továbbtanuláshoz szükséges és a munka világában található szövegtípusok (kérvény, önéletrajz, pályázat, hivatalos levél, meghatalmazás) tartalmi és formai jellemzőinek megismerése, ilyen típusú szövegek írása. A rendezett és olvasható íráskép, valamint a helyesírásra törekvés minden írásbeli munkában.

Tanulási képességek fejlesztése

Írásbeli munkákhoz anyaggyűjtés (akár egyéni kutató munka alapján), rendszerezés, kidolgozás, forrásjelölés. Irodalomelmélethez, nyelvészethez kapcsolódó szakirodalom olvasása, felhasználása művek elemzése, értelmezése során. Tájékozódás a kortárs irodalomban (antológiák, folyóiratok), televíziós és filmes adaptációk feldolgozása, összevetése az eredeti művel. Tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus információforrásokban (irodalmi adatbázisok, CD-ROM, elektronikus könyvtár stb.).

Ismeretek az anyanyelvről

A nyelv rendszerszemléletének a megerősítése, a nyelvről és a nyelvhasználatról tanult ismeretek rendszerezése, bővítése. Az általános műveltséghez tartozó, elsősorban a nyelv használatára összpontosító általános nyelvészeti ismeretek megszerzése. Annak tudatosítása, hogy a nyelv jelen állapota nyelvtörténeti fejlődés eredménye. Kellő tájékozottság a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. A magyar nyelv történeti korszakairól szerzett tudás összekapcsolása az irodalomtörténeti tanulmányokkal. Ismeret és véleményalkotás a nyelvtervezés néhány alapvető kérdéséről. A nyelvtörténeti és leíró nyelvtani ismeretek birtokában felelős magatartás kialakítása a magyar nyelv értékeinek őrzésében, védelmében.

Ismeretek az irodalomról

A tanult szövegtani, jelentéstani, stilisztikai ismeretek felhasználása az elemzések során. Irodalmi művekben a műnemi, műfaji sajátosságok, stílusirányzat, előadásmód, versforma megfigyelése, és a következtetések megfogalmazása szakszerű fogalomhasználattal. A különböző korszakokban keletkezett alkotások tematikai, poétikai szempontú összevetése, történeti változásainak vizsgálata. A művészeti ágak – irodalom, zene, képzőművészet, színház, film – kölcsönhatásának vizsgálata. Az olvasott művekhez kapcsolódó színházi előadás, film elemzése, értékelése.

Ítéloképesség, erkölcsi és esztétikai magatartás

Az irodalmi szövegek egymásrataltságát és összekapcsolódását bizonyító kortárs irodalmi szövegek gyűjtése, megfigyelése, a rájátszás, az intertextualitás bizonyítása. Jellegetes tendenciák, magatartásformák megfigyelése, megvitatása a jelenkor problémáinak megjelenítésében. Világszemlélet, filozófiai magatartásforma koronkénti meghatározottságai és művészi megjelenései. Az irodalom létformáját fegyelembé vevő olvasói magatartás, érzelmi és értelmi érvekkel alátámasztott véleményformálás, a vélemény tárgyyszerű megfogalmazása.

MAGYAR NYELV

Időkeret: 37 óra/év, 1 óra/hét

Témakörök	Óraszám
A magyar nyelv története	10
Nyelv és társadalom	8
Nyelvi szintek	6
A szöveg	6
A retorika alapjai	3

Témakörök	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
A magyar nyelv története		
1.1. A magyar nyelv rokonsága	A magyar nyelvrokonság főbb bizonyítékai néhány példával.	A nyelvrokonság bizonyítékai: a szabályos hangmegfelelések, az alapszókinccs közös jellege, a rokon szavak jelentéskörének hasonlósága, valamint a nyelvtani eszközkészlet hasonlósága alapján megadott példák elemzése.
1.2. Nyelvtörténeti korszakok	A magyar nyelv történetének fő szakaszai. Egy nyelvtörténeti korszak jellemzése. A magyar nyelvtörténet forrásai: a nyelvemlékek.	A nyelvtörténeti korszakok felsorolása, egy korszak részletes jellemzése. A Tihanyi alapítólevélből és a Halotti beszéd és könyörgésből egy-egy szövegrészlet elemzése, a magyar nyelv akkori állapotának tükrében. A nyelvújítás történelmi, művelődéstörténeti hátterének ismerete, jellemzése.
1.3. Nyelvművelés	A nyelvújítás mibenléte, történelmi, művelődéstörténeti háttere, hatása példák alapján. A mai magyar nyelvművelés néhány alapkérdése.	A nyelvművelés feladatainak megismerése, értékelése. A nyelvművelés és a nyelvi tervezés kapcsolatának és a nyelvi tervezés feladatainak ismerete. Egyszerűbb nyelvhelyességi problémák feltárása és megoldása. Fontosabb nyelvészeti folyóiratok, magyar nyelvészeti kézikönyvek és

		anyanyelvi műsorok megismerése.
Nyelv és társadalom		
2.1. Kisebbségi nyelvhasználat	A kisebbségi nyelvhasználat, nyelvi kultúra társadalmi jelentősége.	A kisebbség fogalmának tisztázása. A kettősnyelvűség, a kétnyelvűség és a kevertnyelvűség jellemzői.
2.2. A határon túli magyar nyelvűség	A határon túli magyar nyelvhasználat főbb adatai, tendenciái.	A határon túli magyarok nyelvhasználatának megismerése és elemzése.
2.3. 3. Tömegkommunikáció és nyelvhasználat	Az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra és a nyelvi érintkezésre (pl. szövegszerkesztés számítógéppel, kommunikáció az interneten, elektronikus levelezés).	Az információs társadalom jellemzőinek ismerete, a nyelvi érintkezés új lehetőségeinek bemutatása. Példák értelmezése, véleményalkotás.
Nyelvtani szintek	Szépirodalmi és köznyelvi szövegek hangtani, alak- és szótani, mondattani, jelentéstani elemzése.	Grammatikai ismeretek felhasználása a szövegek megértésében és különféle műfajú szövegek létrehozásában <i>Pl. egy sporteseményről kommentár készítése stb.</i>
3.1. Szókinccs és frazeológia	A szóalkotás lehetőségei: a szóképzés jelentésmódosító szerepe; a szóösszetétel jelentősége, fajtái; a mozaikszók, az összetett szavak helyesírása.	A szóalkotás módjainak megismerése, ezek helyesírásának tudatosítása.
A szöveg		
4.1. Szövegértelmezés	A mindennapi életben használatos szövegek elemzése.	A mindennapi szövegvilágban való eligazodást lehetővé tevő pragmatikai ismeretek alkalmazása a szövegértésben és a szövegalkotásban (pl. szövegfunkciók, szövegtípusok, befogadói tudáskeret, háttérismeretek).
4. 2. Az intertextualitás	Az intertextualitás jelensége irodalmi és nem irodalmi szövegekben.	A szövegköztiség fogalmának megismerése és értelmezése. A szöveg által létesített vagy a befogadó által létesíthető kapcsolatok megnyilvánulási formáinak elemzése,

		pl. témák, gondolatok, szerkezetek, műfajok, képek stb.
A retorika alapjai 5.1. A szövegszerkesztés eljárásai	A spontán megnyilatkozás és a megtervezett szöveg különbsége. A témajelölő cím, mint a globális kohézió eszköze. Az összefoglalás funkciója és típusai (pl. vázlat, tartalmi kivonat, tömörítés).	Retorikai alapismeretek előhívása és alkalmazása. A két szövegtípus összevetése. Szövegalkotási feladatok végzése.

IRODALOM

Időkeret: 111 óra/év, 3 óra/hét

Témakörök	Óraszám
A modern és a későmodern világirodalom	22
A korszak magyar irodalma	52
A kortárs irodalomból	13
Színház- és drámatörténet / világirodalom	10
A XX. század magyar drámája	4
A kortárs magyar dráma	4

Témakör	Tananyag	Fejlesztési feladatok/Ajánlott tanulói tevékenységek
1. Világirodalom 1.1.A modern és a későmodern világirodalom 1.1.1. Epika	A XX. század irodalmának történelmi, szellemi, művészeti háttere; Szemelvények a XX. század világirodalmának egy-két jelentős szerzőjétől: pl. F. Kafka, Thomas Mann, M. Bulgakov, Camus vagy Hrabal műveiből.	A korszak irodalmának jellemzői, a későmodernség, az újklasszicizmus, az újnépesség és a tárgyias költészet fogalmának megismerése. A projektorientált tanulás megszervezése. Az epikus művek értelmezési szempontjainak alkalmazása, az új elbeszéléstechnika felismerése, értelmezése.
1.1.2. Líra	Betekintés a század lírájába: pl. Federico García Lorca, Eliot vagy Gottfried Benn egy-egy műve. A korszak történelmi csomópontjai, szellemi környezete, irodalmi élete, folyóiratok (kitekintés a határon túli magyar irodalomra).	A versek szerkezetének és jelentésrétegeinek feltárása, a műfaji-irodalmi párhuzamok felismerése, a szövegszerű és a metaforikus jelentés megkülönböztetése.
1.2. A korszak magyar irodalma	József Attila alkotói életműve, Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós, Weöres Sándor, Pilinszky János költői portréja.	Önálló ismeretszerzés, vázlatkészítés. A korszak irodalmával kapcsolatos kérdések megfogalmazása.
1.2.1. Líra	Világlátás és kifejezés mód: Illyés Gyula, Nagy László és Nemes Nagy Ágnes néhány költeménye. Örkény István: Egyperces	Irodalomtörténeti és elméleti ismeretek felidézése, műfaji ismeretek alkalmazása, toposzok, motívumok vizsgálata. A versek szerkezetének, műfaji szintézisének és poétikai jellemzőinek elemzése megadott szempontok alapján.

<p>1.2.2. Epika</p>	<p>novellák (vagy Déry Tibor, Németh László, Márai Sándor, Ottlik Géza).</p>	<p>A versek több szempontú értelmezése, összehasonlítása. Az epikus művek beillesztése a magyar széppróza történetébe. Művek elemzése, értelmezése megadott szempontok alapján.</p>
<p>2. A kortárs irodalomból</p>	<p>Betekintés a posztmodern irodalomba. Szemelvények a mai magyar irodalom jeles képviselőinek egy-egy lírai vagy prózai alkotásából (pl. Petri György, Varró Dániel, Nádas Péter, Esterházy Péter, Kertész Imre).</p> <p>Szemelvények a világirodalom néhány képviselőjének alkotásaiból (pl. Italo Calvino: Ha egy téli éjszakán egy utazó..., Jorge Luis Borges: Az elágazó ösvények kertje).</p>	<p>A vizsgált művekben a hangsúlyozott szövegszerűség, a mozaikszerűség, a metaforikus utalástechnika és a személyes reflektáltság feltárása. Poétikai jellemzők feltárása, összevetése a klasszikus és a későmodern lírajellemzőkkel. A szövegközöttség (intertextualitás) jelenségének megértése.</p>
<p>3. Színház- és drámatörténet 3. 1. Világirodalom</p> <p>3. 2. A XX. század magyar drámája</p> <p>3.3. A kortárs magyar dráma</p>	<p>A modern és a későmodern dráma egy jeles képviselőjének alkotása (Makszim Gorkij, Bertolt Brecht, F. Dürrenmatt, Arthur Miller, S. Beckett).</p> <p>A magyar dráma egy jeles képviselőjének alkotása (Örkény István, Németh László, Sarkadi Imre, Sütő András).</p> <p>Spíró György: Csirkefej vagy Nádas Péter:</p>	<p>A drámák idő-, tér- és cselekményszerkezetének vizsgálata, a szereplők viszonyrendszerének feltárása, magatartásformák és igazságok jellemzése, értékelése. Egy mű színházi adaptációjának megtekintése és elemzése.</p> <p>Drámaelméleti ismeretek felelevenítése és alkalmazása, emberi szerepek és értékek felismerése. Egy mű színházi adaptációjának megtekintése és összevetése az eredeti művel.</p> <p>Idő- és térkonstrukció, nyelvezet és kommunikációs módok, agresszió, tragikum és humor, szükségszerűség és emlékezés, születés és halál, és a szereplők karakterének értelmezése a műben.</p>

3.4. A kortárs világirodalmi dráma	Találkozás című darabja. Tom Stoppard: Rosencrantz és Guildenstern halott	
---	--	--

Követelmények

- A tanuló tudja a kommunikációról, a tömegkommunikációról tanultakat alkalmazni az egyéni nyelvhasználatban, a különféle műfajú szövegek értelmezésében. Legyen képes interjú adására, világos felépítésű, szabados szövegalkotásra saját sport eredményeiről, terveiről, személyes életútjáról.
- Legyen tájékozott a magyar nyelv rokonságáról, típusáról, helyéről a világ nyelvei között. Ismerje a magyar nyelv legfőbb történeti korszakait, a legfőbb nyelvi változatait.
- Tudja felhasználni az irodalomelmélethez, nyelvészethez kapcsolódó szakirodalmat egy adott mű elemzéséhez, értelmezéséhez. Legyen képes adott témának és célnak megfelelő hiteles szóbeli megnyilatkozásra (előadás, ismertetés, összegzés). Tudjon különböző korokban keletkezett alkotásokat tematikai és poétikai szempontból összevetni.
- Legyen képes bemutatni egy alkotói pályát a jelentős irodalomtörténeti tények, tematikai, formabeli változatosságok mentén. Ismerje fel a művek közötti kapcsolatokat, témákat. Tudjon néhány korábban tanult szerző XX. századi utóéletéről, hatásáról az irodalmi hagyományban.
- Tudjon értekezést, esszét írni igényes nyelvhasználattal, egyéni stílusban, megfelelő helyesírással, olvasható írásképpel.